

СУПРЕМАТИЈАТА Е НЕВРАЛГИЧНА ТОЧКА ВО ПРАВОСЛАВИЕТО* **(Црквите во Украина и во Македонија – како камен на сонување во Православието)**

Архимандрит д-р Григориј Настески

Анализирајќи го „Ставот од Српската Православна Црква (СПЦ) ‘за црковната криза во Украина’” (објавен на официјалниот сајт на 13.03.2019), јасно се гледа дека, во голема мера, не е присутна каноничноста, па затоа се прашуваме од каде им извира таа дерогативност? Најдиректен одговор е дека ја прифатиле улогата на пропагатори на новоформирана теорија за поимањето на автокефалноста, до степен на парализирање на благоразумието. Потврда за ова наоѓаме во одредувањето на степенот на аберативност и на инкомпатибилноста со Преданието (со Божјото право и со каноните). Во „Ставот на СПЦ за црковната криза во Украина” – не гледаме суштина, туку само „големи” (лукративни) зборови. И повторно се прашуваме, кој ќе негира дека компараторот мора да биде свесен за разликите кон потребите на другите? Пропагаторот на новоформирана теорија за автокефалност, истата ја поима само како концентрација на моќта, којашто се спроведува над границите од повеќе држави (со православен и неправославен народ). Руската Православна Црква (РПЦ) иницира, пропагира и применува империјален модел (којшто имплицира територија, а исклучува можност држава со мнозински православен народ вечно да остане без автокефална Црква) на управување на Православната Црква (на СПЦ ѝ одговара таквиот модел, и целосно го прифати). Тие не се свесни за потребите на другите, и никогаш нема да бидат (за потребата на народите [Дела 6, 5; 14, 23; 20, 17–35; Тит 1, 5] да имаат своја Црква, и на државите [Ис 49, 23], во случајот за потребата

* Оваа статија е едукативна, генерира нови развојни црковно–правни перспективи, нема инфламаторна цел (што воспалува конфликти) – нема намера да предизвика или да инспирира конфликти. Таа не може да се користи за интраполитички (во рамките на МПЦ–ОА) и интерполитички цели (МПЦ–ОА во однос на другите Помесни Православни Цркви [ППЦ]). Сепак, во името на нелинераноста, моравме да ги интерпретираме фактите на другата страна (или другите страни, бидејќи при конфликтни состојби постои двостраност).

на народите во Украина и во Македонија). Исто така, веднаш може да се каже дека СПЦ, во своите ставови, кога ги негира потребите на другите (во поново време на Украинците, а претходно и на Македонците), мора барем да бидат свесни, дали постојат сличности или пресликувања во причините Украинската држава да побара автокефална Црква (од слични причини како Српските или како Руските) за создавање (за зародиш), или кај некој друг народ што го бара тоа, во услови кога народите имаат суверена држава?

Во меѓувреме, настанаа контрадикторности во поимањето на изворот (природата и факторите) за начините за стекнување на автокефалност, за оние православни народи и оние држави коишто настојуваат да ја остварат. Разликите во поимањето на начините за стекнување автокефалност ескалираа во почетен конфликт (со тенденција да стане раскол) помеѓу РПЦ и Цариградската патријаршија (ЦП), но сè уште се надеваме дека природата на контрадикторноста е од когнитивен конфликт. Сепак, поместувањето од воспоставените позиции во Православието е непријатно, болно искуство, меѓутоа мора да се констатира дека (аберативни и ектопични) (дури и) тектонски поместувања настанаа помеѓу РПЦ (како најголема) и ЦП (како првопрестолна). Позициите на конфликтните групи се јасни: (а) РПЦ смета дека ЦП (особено Цариградскиот патријарх) ги премина своите овластувања како надлежен епископ на Цариград, неговите канонски неосновани тврдења, дека има неприкосновена привилегирана положба во Православието, и од друга страна: (б) ЦП смета дека има должност да ги отстрани расколите (да прима претставки и апелациски да решава помеѓу спорите од Помесните Праавославни Цркви [ППЦ]), таму каде што се појавуваат, и да работи на Православното единство.

Јасно е дека конфликтот предизвикан од спротиставените групи во Православната Црква мора да се реши, но прашањето е како? Мора да се реши конструктивно и со план, во спротивно е премногу лесно да се влезе во (лукративно) аргументирање, и тоа да создаде уште поголем хаос.

Централна тенденција на оваа статија, пред сè, има ставот на СПЦ „за црковната криза во Украина“, којшто е комбинација на спирални размислувања и генеричка заблуда. Во обидот да го

определат ставот, СПЦ, за првпат излегоа од супститутот „двојна дипломатија“ (dual track diplomacy). Притоа, тие целосно ги отфрлија ставовите од ЦП, во однос на тоа кој е овластен да дава автокефалност. Отфрлајќи ги „грчките“ ставови, СПЦ и официјално влезе во стварната дипломатија, при што се задвижија по патеките на државната (руско ориентирана) дипломатија. Реторичката формула, изложена во ставот од СПЦ, содржи намерна нечесност; нивните тврдења (повеќе опортунистички претпоставки) содржат термилошки неточности. Оттука, пак, произлегува нашето тврдење дека нивната аргументација е погрешна, или лажна поради сомнителните мотиви. Анализирајќи ги мотивите, забележливо е дека во нив е имплицирана историската тенденција за супериорен етнички идентитет (српско-руски империјалистички идеи за поимањето на јурисдикцијата во Православната Црква), или друга карактеристика (хегемонија, шовинизам, или сл. во Црквата) поврзана со идентитетот на аргументаторот.

Ставот на СПЦ „за црковната криза во Украина“ содржи дух во којшто најмногу се користи софистициран облик на *ad hominem*, отколку вистинско побивање на можноста за постоење на Украинска Православна Црква (УПЦ), (дури) вака (лошо) како што ја замисли Цариградската патријаршија. Меѓутоа, *ad hominem* нападите (во случајов од СПЦ кон УПЦ/ЦП), обично, се прават од очај, кога не можат да најдат пристоен контра-аргумент.

Прво, СПЦ наместо да ја напаѓаат суштината на самиот проблем, тие немајќи аргументи, *ad hominem* го напаѓаат мотивот на Цариградскиот патријарх; второ, очигледна е жалбата за хипокризија упатена кон Цариградскиот патријарх – *tu quoque*, всушност е лицемерие од СПЦ, заблуда при немање контра-аргумент. Наместо, како што имаат капацитет за сериозни канонски анализи, тие го дискредитираат аргументот од противникот – од патријархот, тврдејќи дека е негов неуспех да дејствува конзистентно во согласност со поранешните заклучоци. Наместо суштинска контра-аргументација за евентуалната негова неканонска постапка, преку софизам имаат намера да го дискредитираат аргументот на противникот (желбата за примат [јурисдикциско првенство] во Православието од страна на Цариградскиот патријарх), а притоа не го критикуваат евентуалното антиканонско дејствување на Цариградскиот патријарх.

Тврдат дека противникот (Цариградскиот патријарх г. Вартоломеј) не делува конзистентно во согласност со неговите поранешни заклучоци, иако патријархот лесно ја отфрла хипокризијата од СПЦ, кој тврди дека неговите постапки за признавање на УПЦ, произлегуваат од потребата за завршување на црковниот проблем. Исто така, патријархот своите постапки ги оправдува истакнувајќи ја својата улога којашто се однесувала на помирување на долгорочната „црковна криза во Украина“. Светиот Архијерејски Собор на СПЦ, пак, тврди дека го предупредувале патријархот со повеќе апели, и последно: „Со најновиот апел да не брза, туку да постапува во духот на соборноста, на братската љубов и на одговорноста, не само за Црквата во Украина, туку и за единството на Православието како целина.“ Значи, лицемерно го повикуваат да забави, да олади, да ги преиспита понатамошните чекори за признавање на еклисиолошкиот статус на Црквата во Украина, заборавајќи дека токму на истиот начин, два претходни Цариградски патријарси, во 1219 и 1922 година (Мануил I (односно Герман) и Мелетиј IV), нив (на СПЦ), на нивно барање, унилатерално им доделиле автокефалност одделувајќи ги (преку нелегитимна сецесија) од јурисдикциите во коишто фактички се наоѓале. Тогаш (за СПЦ) можело, а сега (за Украинската Црква) не можело; истиот модел – и тогаш и сега; истата функција – и тогаш и сега; со истата (унилатерална) постапка – и тогаш и сега¹.

Изненадувачки е што РПЦ е иницијатор за ескалирање на конфликтноста, помеѓу нив и ЦП, притоа посочувајќи ја

¹ Примерот на добивање автокефалност на Руската Православна Црква е елоквентен за унилатерално (еднострано) постапување! Епископот на Цариград, Еремиј II, кој бил во Москва, самоиницијативно (супрематски и неконсензуално) ја издигнал оваа Црква во Патријаршија во 1589 год., при што неговата унилатерална постапка ги испровоцирала протестите на патријархот Александриски, Мелетиј Пигас. Следната година, во Цариград се собрал Помесен собор со учество на патријарсите на Антиохија и на Ерусалим, коишто го ратификувале гестот на Еремиј, и потврдиле дека патријархот Московски ќе биде автокефален, како и другите патријарси. Но, фактот дека епископот Александриски, Мелетиј Пигас, отсутувал од овој Собор, јасно укажува дека не постоела општа согласност за издигнување на Москва во степен на патријаршија. Сепак, три години подоцна, Цариградскиот патријарх свикал нов Собор, овој пат присуствувал и Александрискиот патријарх, заедно со патријарсите на Антиохија и на Ерусалим. Овој Собор едногласно го одобрил издигнувањето на Црквата на Москва во патријаршија. Petrus Antiochenus, Commentary on the Official Position of the Ecumenical Patriarchate on Autocephaly. <https://orthodoxsynaxis.org/>

унилатералноста на постапките од Цариградскиот патријарх г. Вартоломеј, за признавањето автокефалност на УПЦ; изненадувањето произлегува од таму што во 1589 год. истиот *modus operandi* (преземање еднострани, несоборни управни одлуки) го искористил Цариградскиот патријарх Еремиј II, унилатерално признавајќи ѝ автокефалност на РПЦ; уште поизненадувачки е тоа што индицијата за постапката на Еремиј II се базира на 28 правило од Халкидонскиот собор, правило коешто се посочува дека е злоупотребувано за супрематските тенденции за управување со „вселенската“ Црква, на сегашниот Цариградски патријарх г. Вартоломеј.

Ако „проблемот“ во Соборот на СПЦ се дебатираше без хипокризија, без заблуда (конфабулација – мешање на имагинацијата и на меморијата, или заради мешање на вистинските со лажните сеќавања), тогаш немаше да бараат отстранување на праксата преку којашто и самите добиле автокефалност, туку напротив, тие се противат на постапките од Цариградскиот патријарх г. Вартоломеј ... а тоа, пак, укажува, и притоа е силен доказ, дека во СПЦ постои судир на интереси (а не апологија на Православието, како што лажат). Самите тие кои вовеле политиканство² во верата, сега со хипокризија изразуваат форма на несогласување за решавањето на кризата во УПЦ?! Впрочем, тие (заедно со Русите) се оние кои од памтивек тежнеат кон благодатен анархизам; „ти, кој се фалиш со Законот, а престапувајќи го Законот, Го срамотиш ли Бога?“ (Рим 2, 23). Значи, Српските (и Руските) кралеви (и цареви) можело да бараат автокефалност на Српската Црква, а денешните претставници на народот (во Украина, или каде било, каде што претставниците на власта се православни, па дури и да не се³) – не смеат?! Тие ги поддржуваат Русите, кои ја пронајдоа идејата за империјалистички

² Тогашниот монах Сава ги искористил блиските врски со државата (тогаш Српски крал бил Стефан Првовенчани, брат на Сава), прв вовел такви predispozicii на Црквата (склоности за involvirane на државната моќ во решавањето на црковните прашања), па во 1219 година, кралот издејствувал Сава да биде ракоположен за епископ од туѓа јурисдикција; политикански (predispozicii) се забележителни и во 1922 година, кога Србија станува самостојна држава (n.b.), притоа, Петар I Караѓорѓевиќ е најдиректно вклучен во барањето автокефалност за СПЦ.

³ Пример: Албанија, Чешка, Полска, Финска ...

цркви (патријарх на империјата) – јурисдикција над границите⁴ од повеќе држави (конфликтна идеја во XXI век).

Меѓутоа, (Украинците треба да знаат дека) кога другите вербално ве напаѓаат, тоа земете го како комплимент за квалитетот на вашиот аргумент. Тоа е обично знак на (неаргументирано) очаен напаѓач (верски политикант).

Ad hominem или tu quoque се однесува на тврдењето дека аргументот што СПЦ го изнесува не е во согласност (или е во спротивност) со аргументите од нивните дејствувања, како и активностите што ги вршеле во историјата за стекнување на автокефалност (чијашто 800 годишнина ќе ја прославуваат). Особено, што СПЦ (изворот А) ги критикува активностите на Украинската Црква/Цариградскиот патријарх (изворот Б); tu quoque одговорот е дека и СПЦ во историјата дејствувала на сосема истиот начин. Впрочем, унилатерална постапка (раскол, како што милуваат да го нарекуваат во СПЦ) извршил тогашниот монах Сава Немањик (денешен патрон на СПЦ – свети Сава Српски, личност која во Србија се смета за најзаслужна за духовниот развој на автокефалната СПЦ) целосно заобиколувајќи го, во тоа време врвниот каноничар и негов надлежен претстоител (на Охридската архиепископија) Димитриј Хоматијан⁵. Потврдата на овој наш контра–аргумент се црковните права и црковните истории, напишани од еминентни српски професори, дека монахот Сава имал единствен „аргумент за автокефалност” – „јасна визија пред себе, а тоа било самостојна, автокефална Српска црква”⁶ – „несомнено” голема визија, но зошто е забрането други да имаат

⁴ Идеја слична на описниот однос помеѓу Велика Британија и нејзините доминиони; автономните заедници внатаре во Британската империја се еднакви по статус, и на ниту еден начин една на друга не се потчинети, односно од каков било аспект нивната внатрешна организација на работите, но обединетост во однос на заедничкото оддавање чест на „круната”. Во случајот, пак, Руската Црква во Украина, освен честа за патријархот, спроведуваат значителна власт, при што наметнуваат потреба од потврдување на суштинските елементи од управувањето на Црквата во Украина.

⁵ Согласно еминентниот византолог Доналд Никол: „Хоматијановиот Суд во Охрид бил редок центар на стабилност и правосудство во неизвесниот и бурен век; од Крв на запад до Драма на исток, од Драч на север до Јанина и Арта на југ, тужителите и обвинетите ги носеле своите проблеми на хуманиот и учен Архиепископ.” (Nicol Donald, *Refugees, Mixed Population and Local Patriotism in Epiros and Western Macedonia after the Fourth Crusade* (1976), *XVe Congrès international d'études byzantines* (Athènes), pp. 10–11)

⁶ Димшо Перић, *Црквено право* (2006), Београд: Правни факултет у Београду, стр. 69.

таква визија? Овој аргумент (од СПЦ *tu quoque* против Украинската Црква/Цариградскиот патријарх) е нелегитимен, бидејќи ја оспорува премисата. Ако премисата (аргументот на изворот А, против изворот Б – дека според СПЦ, Украинската е расколничка) е точна, тогаш СПЦ (изворот А) може да биде хипокрит (лицемер), бидејќи истиот метод го користел Сава кога барал автокефалност, но ова, според нив (Соборот на СПЦ), не ја прави изјавата помалку веродостојна од (нивна) логичка перспектива. Навистина, СПЦ (изворот А) „може да биде во позиција да даде лични сведочења“ за да го поткрепи аргументот⁷. Значи, СПЦ се фокусираат на неповрзаните постапки со предметот за автокефалноста на УПЦ (*ad hominem* – мотивите на Цариградскиот патријарх г. Вартоломеј, и *tu quoque* за неговите супремативни постапки), наместо да го евалуираат аргументот на патријархот. На пример, еден економски аналитичар (или професор по економија) може да му укаже (когнитивно да му сугерира) на министерот за финансии за неговата неефикасна фискална политика (даноци, акцизи, придонеси, приходи од јавни добра), бидејќи (министерот) ќе жали кога неефикасноста ќе го разори стопанството, а министерот, наместо аргументирано да ја образложи визијата за своите политики, тој (*tu quoque*, или хипокритички да го дискредитира) на економскиот аналитичар да му одговори дека му се одобрени бесплатни паркинг места на територијата од главниот град. Сепак, ова не го менува фактот дека министерот може да жали за својата неефикасна политика. Слично, СПЦ може да аргументира дека УПЦ е расколничка (односно дека патријархот има супремативни намери), но ова не го менува фактот дека таа (СПЦ на двапати) го искористила истиот модел (СПЦ, исто така, ја искористила првопрестолната положба на

⁷ Важен црковен и јурисдикциски спор се појавил веднаш по пристигнувањето на Димитриј Хоматијан во Охрид (1216). Во тоа време, епархиите во Србија (Рашка, Липљан и Призрен) сè уште биле под надлежност (јурисдикција) на Архиепископот Охридски. Тоа се променило во 1219 година, кога патријархот Мануел I од Цариград (во тоа време живеел во Никеја), (заб. унилатерално) создал нова Архиепископија за Србија со назначување на Сава Немањик за прв српски Архиепископ (заб. потполно исто како што денес тоа го направи патријархот г. Вартоломеј, унилатерално, иако Вселенската Црква, којашто нема административно управување, туку таа се управува преку своите Собори, односно се управува мултилатерално). Димитриј Хоматијан протестирал и во пролетта 1220 година го испратил епископот Јован од Скопје, како свој претставник кај „Архиепископот Сава“, за да го убеди да се врати од раскол, но без резултат. Така, трите епархии Хоматијан ги изгубил од неговата јурисдикција, а неговите подоцнежни обиди да ја поправат ситуацијата во 1233 година, исто така, биле неуспешни. Sima Ćirković, *The Serbs* (2004), Malden: Blackwell Publishing, p. 44.

Цариградскиот патријарх за да добие автокефалност). Значи, ова не го менува фактот дека, по препораките на СПЦ, УПЦ еден ден може да „жали“ за тековните „против–канонски“ дејства (*modus tollens* – модел којшто негира со одбивање), исто како што СПЦ своевремено „жали“ за своите минати дејства.

Споредбата е експлицитна! СПЦ смета дека праведно е токму она што тие го направиле пред 800 години (дека е праведно искористувањето на сложените политички околности на Балканот во почетокот од XIII век), а е неправедно ова што денес го прави Украинската Црква/Цариградскиот патријарх. Сава ги искористил политичките околности и присната (блиската, интимната) поврзаност на Србија со Никејското царство. Позадината на мисијата на Сава Немањкиќ во Никеја била автокефалност на Српската Црква⁸.

И повторно, дека е праведно нивното (од СПЦ и руското од РПЦ) окупирање на туѓи територии (во XXI век), а е неправедно, на пример, созревањето на автономијата, и желбата на верниот народот (*jus divinum*) и на суверената држава (*jus gentium*⁹), поради својот Устав и обичаи (*leges at mores*), за сецесија од автокефалната црква. Впрочем, единствен модел на добивање автокефалност е значителниот раст и развој на автономната црква, и, ако се нема разбирање за барањата од народот, како и од државната власт за автокефалност на Црквата, тогаш адекватен метод е сецесијата за стекнување автокефалност. Адекватноста е од таму што РПЦ (и СПЦ) настојуваат да го перпетуираат моделот за трајна широка автономија врз државите од поранешните Руски царства (и Српски кралства¹⁰). Односно, тие (СПЦ и РПЦ) тврдат дека го поседуваат трајниот легитимитет за управување со туѓите народи (во туѓите држави), а потчинетите (оштетените) народи

⁸ Сава се одлучил за мисија во договор со Стефан (неговиот роден брат, кој управувал со Србија). Сава со царот бил во роднински врски. Теодор I Ласкарис и Стефан Немањкиќ биле оженети со двете сестри, Евдокија и Ана. Сава од Србија прво отишол во Хиландар, од каде извесно време одржувал преписка со неговиот брат. На пат за Никеја, Сава отишол во 1219 год., таму го дочекале Никејскиот цар Теодор I Ласкарис и патријархот Манојло I Сарантен. Димитри Оболенски, *Шест византијски портрета (Свети Сава)* (2004), Београд: Српска књижевна заедница, Просвета, стр. 133–191.

⁹ Носител на сувереноста е народот.

¹⁰ Границите на: Буковинско–далматинската митрополија, Карловачката и Охридската архиепископија.

сето тоа мораат да го прифатат. Тешко нас (православните) заради недостатокот на мудрост! Тешко на нашата немарност кон потребите за другите! Како и да е, СПЦ/РПЦ locuta, causa finita est (СПЦ/РПЦ кажаа, па стварта е завршена [другите немаат право да се изјаснат]).

„СПЦ не го признава неканонското вложување на Неговата сесветост патријархот Цариградски во канонскиот простор на најсветата Руска Црква, бидејќи Киевската митрополија на никаков начин не може да се поистоветити со денешната ‘Украина’”. О tempoга, о mores! Овој цитат, од точка 2 од Ставот на СПЦ, е заблуда, бидејќи диспозицијата вештачки да се создаде одреден аргумент, не го прави аргументот легитимен – паралогизам или „грешка на контроверзен епитет”; ова се преклопува со генетската заблуда (аргумент дека тврдењето е неточно поради неговиот неавторитетен извор), што претставува, пак, очигледен паракронизам, оттаму што значењето на некогашниот Киев за Русија, настан од минатото време, му се дава преголема и истозначна вредност *ceteris paribus* во иднината. Постапките од СПЦ ни оставаат впечатокот, на пример, СПЦ нè убедува дека изградбата на автопатите од денешните европски коридори е за употреба на средновековните кочии влечени од коњи.

Паралогизмот во ставовите од СПЦ, всушност е софизам, или наизглед „изводливо” сценарио, коешто, сепак, може да биде неможно¹¹.

Ваквиот „Став на СПЦ за црковната криза во Украина” е обид да ја убеди публиката во вистинитоста на нивните премиси, користејќи го линеарното набљудување, исклучувајќи ги (прогласувајќи ги за ирелевантни) останатите околности (волја на Украинскиот народ и волја на државната власт, евидентната развиеност на сите потребни елементи за автокефалност на Црквата во Украина), при што единствениот ефект што го постигнуваат е намалување на докажаната тежина на апелите до Цариградскиот патријарх, како и до останатите Помесни Православни Цркви. Мотивите и причините заради коишто СПЦ иницирала автокефалност не може да ги негира, ниту, пак, може да ги попречува

¹¹ Или, таканаречен „Парадокс на берберинот”; „берберинот ги бричи сите оние кои не се бричат сами, и само нив ги бричи”; се поставува прашањето: кој го бричи берберинот? Ако се бричи самиот себе, тогаш претходното тврдење е неточно! А е неточно, и ако го бричи неговиот помошник. Според тоа, тврдењето е неточно.

другите народи и држави тоа да го побаруваат, и да ги остварат барањата за автокефалност на своите Цркви. Православната Црква не може да се однесува спротивно на позитивното право, коешто не се коси со нејзиното учење. Сувереноста на народите е експресивна и дејствителна, и претставува право категоријата народ да одлучува во која, и во каква државна заедници ќе живее, и во која црковна заедница ќе заедничари. Овој облик на сувереност е поврзан со правото на самоопределување, коешто никако не смее да биде оспорувано од страна на Православната Црква; таа не смее да се појавува во улога на алатка за конфликтност помеѓу народите, и помеѓу државите,¹² не смее нејзината главна карактеристика да биде репресивната дискриминација и кршењето на човечките права.

Неспорен факт е дека СПЦ на двапати извршиле сецесии од туѓи јурисдикции (од Охридската и од Цариградската), што значи извршиле постапки слични на оние за коишто сега ја критикуваат (осудуваат) Украинската Црква (или за што ја критикуваат МПЦ–ОА), и затоа СПЦ нема морално право да ѝ (им) суди.

На СПЦ, игнорирајќи ги побивањата (*ignoratio elenchi*), постојано им недостасуваат аргументи, особено оние коишто можат да бидат логички или правно легитимни; затоа заклучоците од СПЦ (поради булверистичка заблуда на ирелевантност кон аргументите од Цариградскиот патријарх) не успева да помогне во решавањето на проблемот за „расколот во Украина“. Нивниот заклучок дека: „Повторно го замолуваат Неговата сесветост патријархот г. Вартоломеј да ги ревидира своите досегашни одлуки, и да ја ваоспостави поранешната

¹² Парадоксално, но архипастирите на Православната Црква ја нарушуваат и ја поткопуваат стабилноста на регионите. Кај нив, своевременно сè повеќе и повеќе е присутна шовинистичката реторика. Тие често се наоѓаат во улога на поттикнување ирационална апатија кон инфериорните нации, негирајќи ја слободната волја за самоопределување (заб. што е неприкосновен Бојжи принцип на создавањето на човекот; Господ Христос дури ја почитуваше самоопределбата на предавникот Јуда) и, на тој начин, ги истакнуваат своите хегемонистички и наци(онали)стички политики. Архипастирите на Православната Црква ги преминуваат границите на своите овластувања, настојувајќи преку мешање во државните и дипломатски работи да „сугерираат“ за сериозни национални прашања надвор од државата во која постојат, обидувајќи се да го менуваат идентитетот на туѓи нации и држави. Види: Митрополит Јосиф Пејовски, архимандрит Григориј Настески, *Автокефалноста на Македонската Православна Црква – Охридска Архиепископија* (2018), Куманово: Кумановско–осооговска епархија, стр. 12–13.

благословена љубов”, спаѓа во широка класа релевантни грешки, тоа е нивна суптилна заблуда (дисимулација од СПЦ, како „наводно” нивно право за да се избегнат „правните” последици), бидејќи звучи како да го замолуваат ретроактивно да ги ревидира и поранешните одлуки (од 1219 и 1922 година), коишто се донесени во нивна полза (заблуда што произлегува од незнаењето на природата на тоа што го демантираат). Хипотетички, евентуалниот таков чекор (ревидирање на одлуките на Цариградската патријаршија за давање автокефалност од 1219 и 1922 година) на Цариградскиот патријарх, би бил оправдан, со оглед на тоа дека ниту една Помесна Црква, освен четирите од пентархијата и Кипарската Црква, немаат легитимитет за својата автокефалност од некој Вселенски или Помесен Собор; за разлика, пак, од Охридската архиепископија којашто секако може да се смета за наследничка на Јустинијана Прима, нејзе тоа ѝ следува според принципот на локациската екстерналија, што, пак, настојувал да ја оствари свети Јустинијан, таму (овде на поголемиот дел од денешната територија на Северна Македонија – Macedonia Secunda/Salutaris) од каде што потекнувал.

Да претпоставиме дека УПЦ директно се обраќа до Светиот Архиепископски Собор на СПЦ, и ги прашува, дали каноните ни дозволуваат да побараме добивање автокефалност од Цариградската патријаршија? СПЦ, несфаќајќи ја поентата, ќе им одговори – каноните не ви овозможуваат да го сторите тоа, бидејќи барањето автокефалност е неканонска постапка. Значи, на овој начин, СПЦ ја промашила поентата. Прашањето не е дали каноните дозволуваат, туку, ако постапиме како што во минатото постапивте вие (логичка импликација) – преку неканонска сецесија од надлежната јурисдикција сте се стекнале со автокефалност! Тоа значи дека сите аргументи од СПЦ „за црковната криза во Украина” се неверодостојни, и со тоа се поткопува секоја рационална мисла (став) за нивниот придонес во решавањето на овој проблем. Ниту една ППЦ не смее да делува опортунистички, преку усогласување со државниот тоталитаризам, преку легитимирање со репресивната нетолеранција на различните народи, или шпекулативно да ги толкуваат каноните, коишто, пак, имаат општообврзувачко значење за Православието, со цел остварување некакви империјалистички државни идеи.

СПЦ, во својот став од 4 точка, тенденциозно прави обид за преконципирање (преобликување) на емпириските факти за начинот (модусот) на сопственото стекнување автокефалност. Нивниот контестабилен став е следниот: „Со ниеден службен акт, со ниеден, како што простонародски се вели, 'потег на перото', не може она што се случило да се претвори во нешто што не се случило, ниту она што не постои не може да се претвори во нешто што постои.” Ова го тврди СПЦ, занемарувајќи ја сериозноста на УПЦ, којашто има устроена Црква со над 70 епископи, монаштво, храмови, богослови, факултети. Исто така, го занемаруваат фактот што УПЦ нема никогаш да отстапи од својата намера за автокефалност. СПЦ тврди дека „она што грбаво ќе се роди, времето не може да го исправи”, но сите новоформирани Помесни Православни Цркви се „грбаво родени”, со сецесија, бивајќи долго време во раскол (пример, РПЦ била непризната од Цариград 141 год.), сепак времето ги исправило; исто како што СПЦ во XIII век е „грбаво родена”, неканонски создадена, па со текот на „времето” ја поправила сопствената каноничност.

Хипотезите коишто СПЦ ги „образложи” во своите ставови се апсолутно дозволени, но ако и само ако нудат објаснување на фактите и на појавите. Сепак, од ставовите на СПЦ очигледно е дека станува збор за израз на историски аберации (намерно отстапување од фактите); нивните ставови не само што не објаснуваат ништо, туку и самите поттикнуваат нерешливи проблеми. Ова, оттаму, што за нив обврзувачко е да дадат поддршка за воспоставување на унифицирана канонска пракса во црковно–правниот систем на Православната Црква, сепак СПЦ постапува во насока да ги занемари противправните (противканонските) постапки од 1219 година, кога Цариградско–никејскиот патријарх Манојло унилатерално го ракополага во епископски чин монахот Сава, за потоа во 1222 година, следниот патријарх Герман да му ги даде архиепископските прерогативи без запазување на црковно–правната заснованост – заобиколувајќи ја канонската јурисдикција на Охридската архиепископија, како и на легитимниот претстоител Димитриј Хоматијан. Значи, потполно игнорирајќи го канонскиот архиепископ на Српските области, а тоа бил Охридскиот архиепископ Димитриј Хоматијан, тогашниот Цариградски патријарх ѝ доделува „автокефалија” на Српската Црква.

Овој историски момент, е прв комплексен проблем (инициран од Светогорскиот [или Студенички] монах Сава) во областа од канонското право, и претставува висок степен на самоволна дисрегулација на каноните. Овој иницијален проблем во Православието, од почетокот на XIII век, кога Православието сè уште не било опоравено од шизмата во 1054 година (кога дивееле Крстоносните [латински] војни), е аналогија (идентичност) со најновите случувања во Православието – пример, тенденцијата од СПЦ да го преконципира моделот според којшто таа добила автокефалност, и првиот, и вториот пат; првиот пат преку одрекување послушност од законската јерархија (јурисдикцијата) на Охридската архиепископија (црковно-правни дејства на тогашниот монах Сава, коишто самите по себе се ништовни), а вториот пат (1922 година) опортунистички користејќи ја слабостоечката финасиска состојба во Цариградската патријаршија, при што Српскиот крал ги откупува епархиите во Македонија.

Очигледен е лајтмотивот на СПЦ при изразувањето на своите сегашни ставови во однос на УПЦ, и таквите ставови произлегуваат од нивната самовообразеност. Меѓутоа, во логиката „ако и само ако“, којашто е спојница помеѓу два исказа, значи дека едниот исказ е вистинит (ако и) само ако и другиот е вистинит¹³. Затоа, или двата исказа се точни, или двата се неточни. Ова најдиректно се однесува на тоа дека, ако нивниот исказ е вистинит: дека Цариградскиот патријарх не може унилатерално да го реши „расколничкиот статус“ на УПЦ, (ако и) само ако дозволат ретроактивно да им биде одземена автокефалноста, којашто двапати неканонски ја стекнуваат; или, пак, (како претходно во историјата) да ја дозволат можноста (со прерогативна функција) Цариградскиот патријарх да донесува унилатерални решенија за автокефалност на некоја ППЦ, во случајот на УПЦ и на МПЦ–ОА. Во спротивно, безвредни се укажувањата од СПЦ (говор во празно, наместо исполнување на Христовиот „говор на гората“), при што нивните постапки содржат најмалку компаративни предности,

¹³ Кај речиси сите логички системи, исказот се докажува на начинот „Р ако Q“; со докажување на „ако Р, тогаш Q“ и „Р ако Q“ (или неговото противречје, „ако не Р, тогаш не Q“). Алтернативен начин е да се докаже дисјункцијата „(Р и Q) или (не-Р и не-Q)“, којашто самата може да биде заклучена директно од еден од овие дисјункти – заради тоа што „ако“ е вистинито функционален, „Р ако Q“ следи доколку се покаже дека и Р и Q се вистинити, или лажни.

нивните ставови остануваат пуста фантазија којашто не е поврзана со фактите – за „украинскиот раскол“, како што ги толкуваат.

УПЦ сака да добие автокефалност (слично како што и МПЦ–ОА бара сослужување, бидејќи автокефалноста ѝ е црковно–правно несоборлива) компатибилно на неканонскиот начин што СПЦ го добивала во текот на историјата, исто како и сите новоформирани ППЦ (кон крајот на XIX и почетокот на XX век) Грчката, Романската, Српската, Албанската, Бугарската, Полската, унилатерално, без Вселенски собор, без консултација и без консензус помеѓу сите ППЦ. Перспективата за развојот на неканонски конституционализам, претходно, во XV век, е отпочната од Руската Црква (таа била непризната 141 год.)¹⁴.

Во Црквата нема место за национална егзалтација, за суета или за амбиција, што се однесува на тоа, дали е допуштено Русите да ја имаат доминантната управувачка власт над Украинците, или, исто така, Србите да ја имаат доминантната управувачка власт над Македонците. Меѓутоа, СПЦ отворено се поставуваат како помошен погон (го застапуваат, го поддржуваат и го пропагираат) за да профункционира – како перемторен (автократски, диктаторски, надмоќен, произволен, арогантен, господарско–робовски, тирански, деспотски, империјален) московскиот модел на пирамидално еклисиолошко устројство во замислените (царско–советски, или аналогно српско–кралски) граници од патријаршијата. РПЦ со моделот што го пропагира,

¹⁴ „Русите инсинуирале голем проблем, тврдејќи наводно паѓање на патријархот Цариградски Јосиф во унија со Римокатолиците (иако познато е дека Цариград брзо и ефикасно ја одбил предложената унија, со помош на свети Марко Ефески). Тие, користејќи конјуктурни прилики (слабењето и пред сè извесноста за падот на Константинопол [Цариград] под Османлиска власт неколку години подоцна), инсценирале историски зрел настан – поделба (заб. сецесија) на Руската Црква од Цариградската патријаршија, како 'ослободување од несовршеноста' на Цариградскиот патријарх. Наследникот на Исидор (заб. кој бил последниот Руски митрополит поставен од Цариград), митрополитот Јона, поставен во 1448 година од соборот на Руските епископи, притоа бил поставен без одобрение од Цариградскиот патријарх. Оттогаш, дури и по 'падот на унијата' на Грчкиот Исток, Руските епископи самостојно ги посветувале (заб. ги интронизирале) Руските митрополити, така што повеќе не отишле во Константинопол (Цариград). По освојувањето на Византија од страна на Османлиите, за Русите, кои се ослободиле од игото на 'Златната орда', станало невозможно и понатаму да останат во зависност од Цариградскиот патријарх, кој бил затворен од 'нечистите агари.'" Протоиерей Владислав Цыпин, *Курс Церковного Права* (2004), Учебное пособие Круглый стол по религиозному образованию в Русской Православной Церкви, Клин: Христианская жизнь, с. 313.

територијалниот¹⁵ над државниот принцип, е краткорочно применлив во *in partes infidelium* (Кина, Јапонија.. и сл.), а е неприменлив врз спрегата: држава со мнозински православен народ–православна Црква. Впрочем, како што Димитриј Хоматијан вели во осудувачкото писмо до монахот Сава: „Оче, ако веќе си презел архијерејство заради ревност кон Евангелието, би требало (наместо како што си постапил) идентично на благовесникот Павле, да не проповедаш таму каде што Христос е познат, за да не зидаш на туѓ темел, туку, како што е напишано, да им проповедаш на оние на кои Христос не им е објавен, и кои не слушанале за Него; тогаш никој не би го осудил твоето ракополагање, коешто би било очигледно дека потекнува од апостолска ревност. Спротивно на тоа, ти, оче, во Србија отиде од славољубие, бидејќи таму веќе управуваат архијереи од постоечка автокефална јурисдикција. Голема неупатеност е тоа што си добил ракополагање од некој друг (заб. кој не е надлежен за јурисдикцијата за која те ракополага, и спротивно на 35 Апостолско правило, како и на 2 правило од II ВС) наместо од автокефален архијереј.¹⁶”

Своевремено, пак, сè е етапно планирано во процесот на реализација на московскиот примат во Православието, првенствено создавање дегенерирани (одродени, изопачени) народи (украински, македонски, белоруски, молдовски... и сл.) коишто ќе бидат строго (широко–автономно) контролирани од бирократските клики во Москва и во Белград. Ниту една Помесна Православна Црква не треба да го

¹⁵ РПЦ погрешно ја поима „територијалноста“ на Црквата, којашто се состои од следното: на едно место, односно во единствен регион (= современо толкување овој термин може да најде во еквивалентот држава, со точна демаркација [меѓународно утврдени гранични линии], без да предизвика политички конфликти), може да постои само една Црква, со други зборови, само една црковна организација, изразена во единството на јерархијата – на пример, како што читаме во 1 Кор 1, 2: „Црквата Божја којашто е во Коринт.“ Меѓутоа, и тоа не е круцијален елемент во поимањето на територијалноста на Црквата; за да постои условот територијалност на Црквата, мора да постои збирот на помирени волји на епископите и на народот, на од нив точно дефиниран простор, до каде што е невознемирена волјата на народот, оттука на епископите, а оттука и на мирниот живот на Помесната Црква, каде што, пак, главен услов е ЕДИНСТВОТО НА ЈЕРАРХИЈАТА; ако, пак, не е исполнет овој услов, тогаш Црквата нема да живее мирно, и нема таа да биде во ЕДНОМИСЛИЕ.

¹⁶ *Посебна издања* (1939), књига СХХV, *Друштвени историски списи*, књига 50, Београд: Српска краљевска академија, Писмо Димитрија Хоматијана Светог Сави и одломак Хоматијановог писма патријарху Герману о Савином посвећењу, од Георгија Острогорског, стр. 103 и 105.

прифати комплексниот модел на псевдо-широки автономии (во Украина или во Македонија, или каде било во друга држава со мнозински православен народ), бидејќи со тоа Православието влегува во една (властољубива) заблуда, којашто е спротивна на начинот на изразувањето на единството што апостолите ни го предадоа. Доколку, пак, се прифати московскиот модел (а, СПЦ веќе го прифати со инсталирањето на проектот „ПОА“ во Македонија), во такви констелации Православието ќе дозволи делумно уништување на апостолското преемство – секаде каде што има волја (држава и народ [38 правило од Трулскиот собор]) и услови (вкупни екслициолошки елементи за непречено егзистирање), преемство што, пак, ја симболизира власта, што Христос по Воскресението, им ја дал подеднакво на сите апостоли. Никој не треба да озаконува безаконие! Нема сведоштво дека во „Говорот на гората“, Господ наш Исус Христос алудирал на насилство; напротив, ја оставил Заповедтта: „Сè она што сакате да ви го прават луѓето, правете им го и вие.“ (Мт 7, 12). Ова што се прави во Украина и во Македонија е насилство (со перемторна закана, на од нив [од РПЦ] ракоположените епископи во Украина, дека ќе им се покрене црковно-судска постапка доколку побараат автокефалност) врз волјата на народите – насилство, коешто е свесна суровост спроведувана кон другите.

СПЦ и РПЦ треба правилно да го протолкуваат 8 правило од III ВС, коешто мора во иднина да стане модел за стекнување автокефалност, но и модел за заштита од доминација на еден (православен) народ врз друг (православен) народ. Зонара и Валсамон укажуваат дека повод за антиохиската претензија врз Кипарската Црква било државното устројство на Византиската империја, според коешто граѓанскиот началник на Кипар бил потчинет на Антиохискиот началник. Валсамон, како на почетокот, така и на крајот од своето толкување, подвлекува, дека проблемот се однесува на Црквата внатре во империјата¹⁷. Значи, уште повеќе што империи не постојат, туку држави со православни народи. Прво, не смее Црквата да ја зазема улогата на империјата; второ, не смее да врши претензии за воспоставување своја јурисдикција во друга држава, каде што има православна власт. Напротив, центарот (катедрата во

¹⁷ Сергије Троицки, *Црквена јурисдикција над православном дијаспором* (1932), Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија

главниот град од државата) на една автокефална Црква мора да биде иницијатор за создавање на друг центар. Ширењето на Црквата е апостолско дело, секој пастир мора да го шири своето стадо, секоја Помесна Црква, кога еден дел од неа духовно и со други квантитативни обележја доволно стабилно ќе се развие, мора да постои интерес во административниот центар на автокефалната Црква за создавање друг автокефален центар, особено ако тој е во друга држава, сè со цел да се постигне практичен напредок во распространувањето на Православието низ целиот свет. Таков бил и принципот на мисијата на апостолското преемство, или по принципот на ширење на манастирските братства со делегирање на игуменството, од еден игумен, кој го предава игуменството на друга духовно развиена личност, спремна за извршување на достоинството на игумен. Спротивно, секое ширење и мисија без делегирање апостолско преемство е хегемонија. Затоа, пак, така не постапувале апостолите. Само на овој начин, преку делегирање на преемство може да се избегнат интер-православните конфликти, особено ако се формирала друга држава со мнозински православен народ. Овде, значајна е споредбата, на пример, зошто митрополијата била преместена од Киев во Москва? Русите формирале нов центар, проценувајќи (судејќи) дека Киев не е нивниот вистински центар (нема други логички мотиви за формирање нова локациска екстерналија). Адекватно, зошто Србите го формирале Пеќ (или, зошто сè уште центарот не е во Пеќ, туку е преместен во Белград)? Исто така, зошто Бугарите ја формирале Трновската патријаршија? Бугарите, за краток период, ја покориле Македонија, ја формирале Трновската патријаршија, иако таа била под јурисдикција на Охридската архиепископија, притоа намалувајќи ѝ го нејзиното значење.

Сепак, доволно е само да се прочита целото правило (8 од III BC) за да се види дека има адекватен однос спрема нашето прашање – за автокефалноста на УПЦ и МПЦ–ОА. Толкувањето се однесува на тоа дека, истото тежнее да ја заштити независноста на една автокефална црква (Кипарската митрополија) од друга, исто така, автокефална црква – Антиохиската, којашто се обидува, првата, да ја потчини. Ова 8 правило говори за заштита во заемните односи на автокефалните цркви (па дури во границите на една држава, а камоли во две држави).

Како што напоменавме, свети апостол Павле настојувал, во Црквите што ги основал, да поставува презвитери од локалниот народ – „им ракоположија свештеници – за секоја црква, се помолија со пост, и ги предадоа на Господа, во Кого беа поверувале.” (Дела 14, 23). Целта на конституирањето Цркви, со поставување презвитери од локалниот народ, е истите „презвитери, што свети апостол Павле ги ракополагал во новоформираните Цркви, исто така, да бидат претстоители на тие Цркви” – „затоа те оставив во Крит, за да го довршиш незавршеното, и во сите градови да поставиш презвитери” (Тит 1, 5). „Волјата на народот во Црквата, исто така, е релевантна, меродавна, соодветно колку што е волјата на епископатот.”¹⁸ Волјата на народот, исто така, е релевантен фактор за добивање автокефалност на некоја Црква.

Црквата е место на делување на Светиот Дух, а Светиот Дух во неа претставува начело на живеење и на делување. Црквата живее и делува со Светиот Дух, преку благодатните дарови што ги дели во Црквата, онака како Нему Му е по волја. Благодатта е единствениот придвижувач на сè што се случува во Црквата. Начелото на Преданието се темели во Светиот Дух, а не во човечките дела¹⁹; ако Црквата својата актуализација ја базира врз човечките дела, таа не би постоела, бидејќи човечките дела (од аспект на историското искуство од империите) се распадливи. Оттука, неточно е тврдењето од СПЦ дека Црквата во Украина (којашто, пак, има над 70 епископи и повеќе од 10 милиони верници, бројка што е во постојан експоненцијален пораст, особено по декларативните насоки од државата – каде треба народот да припаѓа) е некаква творештво на г. Денисенко (како што СПЦ го нарекуваат во нивниот став), или г. Думенко (наречен Епифаниј – како што СПЦ го нарекуваат во нивниот став), кој воопшто, според нив, не бил архијереј, а камоли претстоител на автокефална Црква. Тврдењето е неточно, заради тоа што организациско начело во Црквата е Светиот Дух, Кој, пак, го исклучува секој друг принцип, бидејќи другиот принцип се наоѓа надвор од Црквата, а не во неа. Слично, како што рече и самиот Цариградски патријарх г. Вартоломеј, во писмото до Албанскиот архиепископ г.

¹⁸ Никодим Милаш, Православно Црквено Право (2004), Београд–Шибеник: Истина, Епархија Далматинска, стр. 377.

¹⁹ Николај Афанасјев, *op. cit.*, 426.

Анастасиј, дека: „Мелетиј, кој бил епископ на Ликопол во Египет, и бил обвинет за цела низа беззаконија, како во негирање на верата, така и во принесување на жртва на идолите, истиот бил расчинет во 302 година. Меѓутоа, тој не го прифатил своето расчинување, при што околу себе создал голема група, при што создал така наречен 'мелетиев раскол'. Кога бил постигнат компромис со него, како што опишал свети Атанасиј Велики, Мелетиј, на претходникот на свети Атанасиј, свети Александар Александриски, му предал листа со од: епископи, свештеници и ѓакони, што тој ги ракоположил, во периодот од неговата казна (раскол), и сите тие биле примени без преракополагање во нивните постоечки степени.” Патријархот Цариградски, г. Вартоломеј, ја потенцира „дејствителноста на хиротонијата, кога таквиот е хиротонисан од отпаднички или расколнички епископ, што, пак, го потврдува непроменливиот став на Православната Црква за ова прашање”. Притоа, за да го поткрепи својот став, патријархот г. Вартоломеј, на архиепископот г. Анастасиј, му посочува едно многу важно истражување, направено од еминентен познавач на канонските прашања, Анхиалскиот, а подоцна и Смирненски митрополит Василиј, составено во 1874 година, а во 1877 година потврдено од Синодот во Цариград. Значи, колку и да се длабоки деформациите предизвикани од канонските престапи, тие не можеле да ја изопачат вистинската суштина на Црквата, туку, потоа, околу таквите престапи за независност на една Помесна Црква од друга, околу неа се формирало еден емпириски слој – видлива Црква; такавата новоформирана независна Црква (сеедно дали во Охрид или во Киев) не е изземена од благодатните дарови од Светиот Дух, коишто, пак, се видливи преку развојот на Црквата, преку развојот на епископатот, монаштвото, свештенството, воцрковувањето на народот, образованието (богословието, творештво и преводите) итн. Затоа, СПЦ, и особено РПЦ, колку и да не го признаваат, г. Епифаниј Думенко, митрополитот Киевски и на цела Украина, тој го доби преемството коешто е нужно за стекнување автокефалност. Иако постои простор за полемика околку *suo jure* суверенитетот, односно *ecclesia filialis* според *juris delegationis* нецелосните права за неприкосновеност на *superanus*–от, слобода, независност од какви било надворешни влијанија (како што се: варењето свето Миро и потврдувањето на претстоителот од страна на Цариградскиот синод, екстериторијалноста на некои

ставропигијални манастири што ќе му припаднат на Цариградскиот патријарх, како и отстапувањето на Украинската диаспора), сепак почетокот на устројството на УПЦ, г. Вартоломеј го побара во самата Црква, а не надвор од неа. Тој, поаѓајќи од премисата дека во Црквата нема ништо што би можело да настане од ништо, имајќи предвид дека сè во неа има свои корени во нејзиното минато, особено видливо во плодовите од дарувањето на благодатните дарови од Светиот Дух.

Хаосот и комплексноста (know-how, know-who, know-what and know-why) за доделување автокефалност во Православието, унилатерално, но ефикасно, како и претходно во историјата, холистички го реши Цариградскиот патријарх г. Вартоломеј; имајќи во себе уверување дека телото, душата и духот не се посебни компоненти на човекот, туку аспекти на заедничката целина, тој со себе (со канонската Цариградска патријаршија) ја спои УПЦ (со сите нејзини аномалии), само за да го намали лелекот на Украинскиот народ, како што самите ја нарекуваат, од окупаторската политика на РПЦ, којашто ја оценуваат како алатка за дестабилизација на Украина. Сега кога проблемот е решен, се создаде нов „проблем“ на „две каноничности во една држава“ – онаа на „Украинска Православна Црква – Московскиот патријархат (УПЦ–МП), којашто мора или да конвертира во УПЦ, или да извршат трансферирање на епископите во РПЦ, каде што би ги поделувале епархиите за да се пополни нивниот број. Тоа, пак, е нов проблем за РПЦ и за Рускиот патријарх г. Кирил, кој мултиплицира толку многу епископи во Русија, колку претходно во целата историја на РПЦ. Или, пак, можеби патријархот г. Кирил ќе стане поголем холист од г. Вартоломеј, па безусловно ќе му препушти на УПЦ–МП, предводени од г. Онуфриј, сегашниот „претстоител“ на УПЦ–МП, да конвертираат во УПЦ²⁰, или со еден услов г. Онуфриј да биде нов претстоител на УПЦ²¹.

²⁰ Во 1917 година, Грузиската Црква го обнови автокефалниот статус, којшто, сепак, не бил признаен ниту од Помесниот собор од Руската црква (1917–1918 год.), ниту од новоизбраниот патријарх свети Тихон. Приматот на Грузиската црква ја доби титулата Католикос–Патријарх. Канонската комуникација меѓу Руската и Грузиската Црква била обновена во 1943 год. Руската Црква го признала автокефалниот статус од Грузиската Црква, меѓутоа не била договорена проценка на околностите поврзани со вистинското воспоставување на автокефалија во 1917 год. Протоиереј Владислав Цыпин, *op. cit.*, 296.

²¹ Во Патријаршиската грамота, од 1354 год., било кажано дека Митрополитот на Киев, треба да го известува Синодот во Цариград барем еднаш на секои две години, или, во најмала рака, да испраќа свои претставници. *Ibid.*, 312.

Затоа, во скорешен период ќе видиме кој претстои ([претседателствува] постои во совршен начин) во љубовта²², кој повеќе се одликува со љубов, бидејќи оној што повеќе пребива во љубовта не може да тежнее кон територијална експанзија, затоа што поттикот за територијална експанзија е поврзан со поттикот за експанзија на својата личност на сметка на другите, имајќи предвид дека во секоја личност, а оттука и во секој народ, живее Христос.

„Дека мора да се зема предвид волјата од народот сведочи самото Свето Писмо (заб. не како тирани врз обесправени робови, туку во сè да се почитува волјата на народот). Свети апостол Петар ги советува црковните пастири: ‘Пасете го Божјото стадо, кое го имате, надгледувајќи го не присилно, туку драговољно и според Бога; не заради неправедна корист, туку од добро срце. И не како да управувате со народот, туку давајќи му пример на стадото’ (1 Пт 5, 2–3).²³” Затоа, кон тоа се придржуваат и следните правила (= канони) од Картагинскиот собор: 88, 99, 118 и 120, како и 2 правило од свети Теофил Александриски.

Досега свесно се определивме ништо да не кажеме за влијанието на емпириските чинители врз процесот за добивање автокефалност коишто произлегуваат од борбата за првенството во Православието.

²² „А кој меѓу вас сака да биде поголем, нека ви биде слуга.” (Мк 10, 43). Човечката историја, посебно архипастирството, во својата еманација на волјата како владеечка класа во Православната Црква, не може да се вклопи (со ретки исклучоци на богоуподобени архипастири на Црквата) во погоре цитираната Заповед Божја. Архипастирските дела не сведочат за примена на Заповедта за служење на другите, туку, напротив, таа е целосно неефективна – „мртва” Заповед. Христос нашиот вистински Бог: „Самиот Себе се понизи, откако зеде обличје на слуга.” (Фил 2, 7). Спротивно на Заповедите од Христос, архипастирството на Црквата, со текот на историјата своите дела ги поистоветувала со кнезовите земни (со царевите); архипастирството инклинирало кон желбата за владеење, кон желбата за доминација (надмоќност) врз другите. Но, волјата за моќ, со којашто се поистоветувале архипастирите на Црквата, е секогаш ропска волја. Христос нашиот вистински Бог е слободен, најслободниот меѓу синовите човечки, бидејќи Тој е ослободен страстите од светот (од моќта, од властољубието, од себелубието), бидејќи е ослободен од гревопожелувањето. Тој (Христос) неизмерно го љуби човекот и сè создадено, бидејќи луѓето (народите, државите) ги поврзува преку љубовта. Христос зборуваше како некој Кој има власт, но Тој немаше волја за власт, и не беше господар како Цезар, кој е роб на волјата за моќ, роб на човечките маси, без кои (Цезар) не може да ја реализира својата волја за моќ.

²³ Бранко Цисарж, *Црквено Право I* (1970), Београд: Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, стр. 102.

Почесен примат (почесно првенство) на Цариградскиот епископ (патријарх) и тенденција за јурисдикциски примат (административно првенство) врз Вселенската Црква

Супрематските тенденции за универзален јурисдикциски примат (административно првенство надвор од границите на автокефалните Цркви) во Православието е непрекината желба за власт (јурисдикциски примат), наместо за чест (почесен примат), односно тоа е дрска (безобзирна) ектопичност (исчашеност) од канонските детерминации, дефинирани со 28 правило од Халкидонскиот собор, и со други поврзани правила.

Првенството (приматот) потекнува од државата, а не обратно, иако очигледна е дрскоста за проширување на некаконски ингеренции, борејќи се за приматот во Православието. Секоја држава, пак, по својата природа е екуменска (*universalis*, согласно императорските желби за *δεσπότης της οικουμένης*), имајќи предвид дека ја имплицира идејата за светска држава, а внатре во себе е универзална, одликувајќи се со тенденцијата за апсорбирање на сè што во неа се наоѓа. Оттука, државата постои заради својот народ, и секој поединец таа мора да го ограничи во нејзина корист. Така, легитимно е правото на Украинскиот (и на Македонскиот) народ²⁴, кој сака(ат) да има(ат) своја Црква, од кого се бара да ја реализира тенденцијата на државата, како заемно зависни чинители (држава–црква–народ). Поединечно секој човек од мноштвото народ е средство во рацете на државата. Тоа, пак, е спротивно на учењето од Црквата, дека личноста е примарна во однос на сè што постои. Сепак, државата го определува постоењето на поединецот, оттука, и на верникот – чинител на Црквата, којшто мора да го ускладува своето постоење со политичко–општествените барања на државата, затоа Христос поучува: „Подајте го царевото на царот, а Божјото на Бога!“ (Мк 12, 17).

Државата (посебно тоталитарната) може да ја признава Црквата, и да ѝ дава можност за слободно делување во границите коишто ќе ги определи самата држава. Исто така, може да го негира нејзиното постоење, или во голема мерка да ја ограничува сферата на нејзиното

²⁴ Посебно во тоталитарна држава, каде што државата може во потполност да ги жртвува интересите на своите (народни) поданици, доколку тоа го бараат нејзините интереси.

делување, така што фактичката егзистенција на Црквата да се најде на работ од легитимитетот, или дури и да стане нелегална во државата. Покровителството на државата секогаш бара извесна жртва од страна на Црквата, бидејќи (тоталитарната) држава никогаш ништо не жртвува во корист на своите поданици коишто егзистираат во нејзините граници²⁵.

Високиот углед на државите (империите), на императорите (царевите), преку еден еволутивен процес, до степен на сублимација, го применаа како особен вид, и корифеите од првопрестолните катедри (најпрво, до расколот, Римската, па по никејската епоха – Цариградската, Александриската, Антиохиската и Ерусалимската) со цел да станат еден многу важен фактор во Православната Црква. Од организирањето и политичко–правното систематизирање на државниот авторитет, истото такво моделирање постепено било интерполирано и во претстоителските катедри на Православната Црква. Притоа, по поделбата на Црквата, некои Источни патријарси ја компромитираа употребата на супрематијата, при што катедрите на нивните Помесни Цркви ги понижувале останатите помалку важни катедри во Православието. Важноста на древните катедри била искористена за создавање услови за унилатералното одлучување, најчесто надвор од границите на сопствената јурисдикција, триумфирајќи во однос на останатите Помесни Цркви. Токму преку примерите од историјата со формирањето на нови Цркви, како и со доделувањето автокефалност, ја докажуваат долговековната супрематија на Цариградската патријаршија, создавајќи свои доминиони на територијата од некогашната Римска јурисдикција. Од крајот на X век (988 година), кога бил покрстен Киев, Киевската митрополија²⁶ неколку векови била под строг надзор од Цариградскиот патријарх. Слично, Цариградската патријаршија честопати ја омаловажувала, ја дискредитирала и ја

²⁵ Николај Афанасјев, *op. cit.*, 438.

²⁶ Од нејзиното формирање во 1303 година, до 1354 година Цариградските патријарси од митрополитите барале писмени извештаи (обврска дефинирана во патријаршиската грамота од 1354 година) за состојбата на црковните работи во Русија, при што вршеле највисок можен надзор над нивните активности. Протоиерей Владислав Цыпин, *op. cit.*, 312.

укинувала Охридската архиепископија (на пример, дозволувајќи во XIII век да се формираат Пеќката архиепископија и Трновската патријаршија²⁷).

3 правило од II BC му ги дало истите права на чест и на Цариград, какви што ги имал Рим, и потоа, на Цариград му ги дал и привилегиите за власт само во точно детерминирани области²⁸. Цариградскиот епископ, врз основа на ова правило од II BC, добил привилегии за чест, а не за власт. Правилата 9 и 17 (од Халкидонскиот собор), пак, на Цариградскиот епископ му ги даваат истите судски права, како и на дијецезалните митрополити, а правилото 28 му дава и независна територија, потчинувајќи му ги митрополиите: Понт, Азија и Тракија. Халкидонскиот собор (28 правило) не ѝ дал на Цариградската Црква никакви исклучиви права (прерогативи) во погледот на диаспората, ниту другите автокефални цркви, од тој аспект, туку само ги лишил од нивните права трите цркви (Понтиската, Азиската и Тракиската), коишто ги изгубиле своите автокефалии, и (Халкидонскиот собор) тие права ѝ ги пренел на Цариградската Црква; ѝ ги пренел

²⁷ Паралелно со постоењето на автокефалната Охридска архиепископија, од времето на Бугарскиот цар Симеон, кога се формирало посебно Бугарско царство, до крштевањето на наследникот на Симеон, царот Борис, Бугарската Црква добила независност од Цариградскиот патријарх. По поразот на Бугарското царство од страна на Византискиот цар Василиј II Бугароубиец; Василиј (Македонец) повторно ја потчинил Бугарската Црква кон Охридската архиепископија, и нејзин (на Бугарската) нов претстоител бил тогашниот Охридски архиепископ, кој, притоа, бил наследник на древните архиепископи на Нова Јустинијана. Трновската патријаршија повторно била обновена во Бугарија заедно со нејзината национална преродба, добивајќи држава во XIII век, кога Цариградскиот патријарх, одделувајќи ја од Охрид, дал нова титула – Трновски патријарх. Бугарската црковна автокефалија била изгубена по пропаѓањето на Бугарската држава, кога била освоена од Османлиската империја. Султанот ја потчинил Бугарската Црква на Цариградскиот патријарх, кој во Османлиската империја бил признат како етнарх, и му се давале права на граѓанска јурисдикција над сите православни кои биле потчинети субјекти од страна на Султанот. Паралелно, до средината на XVIII век постоела автокефалната Охридска архиепископија, но свештенството било елинизирано, исто така, под влијание на Цариградскиот патријарх. Протоиерей Владислав Цыпин, *op. cit.*, 296–297.

²⁸ „Митрополитите на областите: Понт, Азија и Тракија, а, исто така, и епископите кај варварските народи во наведените дијецези, да бидат поставувани од наведениот најсвет престол од најсветата Цариградска Црква; односно, секој митрополит од наведените дијецези, со епископите од митрополиите, да ги поставуваат епископите во митрополиите, како што е пропишано во Божиствените правила, а митрополитите од наведените дијецези, како што е кажано, да ги поставува Цариградскиот архиепископ, бидејќи, како што е обичајот, откако ќе се спроведе нивниот избор, за истиот тој да биде известен.“ Јевсевије Поповић, *Општа Црквена Историја – са црквеностатистичким додатоком*, књига I – (до 1054.) (1912), са немачког превео Ѓакон д-р Мојсије Стојков, Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија, стр. 522.

токму во тој обем, во којшто овие три цркви ги имале тие права²⁹. Да, стварта е токму таква; за тоа сведочат, како авторитетните канонски коментатори, така и целокупната историја.

Спорот за јурисдикцискиот примат врз *Illyricum orientale* го претставуваат почетокот на превирањата; овие територии му припаѓале на Римскиот епископ со сите негови префектури. Борбите за превласт во животот на Црквата започнуваат малку пред одржувањето на Халкидонскиот собор во 451 година, „кога Рим, претстоителот на Македонија (како архиепископ Солунски), го направил свој викаријат³⁰“; во периодот од 408 до 450 година биле силни, неограничени правата и власта на Римските епископи. Римската супрематија доминирала длабоко до границите на Цариград³¹, заради што се одржал Соборот во Халкидон, и поради што Новиот Рим, или Цариград, сакал да го победи својот ривал во супрематските тежнења.

²⁹ Самото правило освен што говори за привилегиите што ги добила ЦП, исто така, говори и за релевантните ограничувања на тие привилегии, коишто се однесуваат на лишувањето на Цариградскиот патријарх (тогашен архиепископ) од правото да поставува епископи во другите митрополии од патријашијата, како и самите митрополити, без претходен избор од епископите на митрополијата; епископите од азиската диецеца нека водат грижа само за Азија, Понтиските епископи само во Понт, а Тракиските епископи само во Тракија.

³⁰ Јевсевије Поповиќ, *Опћа Црквена Историја – са црквеностатистичким додатоком, књига I – (до 1054.)* (1912), са немачког превео Ѓакон д-р Мојсије Стојков, Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија, стр. 520.

³¹ Епископите од Македонската диецеца не сакале да го одобрат изборот на епископот Периген од Патра, за митрополит Коринтски, додека Солунскиот архиепископ Руф, како викар на Римската столица, и Бонифациј, тогашниот Римски епископ, кој го поддржал авторитетот на својот викар, го потврдил изборот на Коринтскиот митрополит. На тоа, кај царот Теодосиј II, се пожалиле Македонските епископи, па издавајќи го 421 едикт, според којшто, во иднина таквите прашања синодски да се решаваат, а врховната или патријаршиската јурисдикција на Источен Илирик, од тогаш да не ја извршува Римската, туку Цариградската столица. Римските епископи и понатаму ја задржале својата јурисдикција над Македонските диецеци, но често имале борби со силни агитации и побуни против истата. Тоа траело сè до 535 година, кога Јустинијан своето родно место Таврисион (во близина на Скопје), го нарекува *Justiniana Prima*, го направил главен град, при што тамошниот епископ го направил сосема независен; независноста траела 10 години, кога под притисок на Римскиот епископ, самиот цар Јустинијан повторно јурисдикцијата ја враќа на Римскиот епископ. Состојбата останала непроменета сè до 732 година, кога Римскиот епископ, под притисок од Цариград ја изгубил јурисдикцијата над Источен Илирик, којшто од IV век ја владеел Римскиот епископ, при што јурисдикцијата на Цариград траела скоро 50 год., за повторно територијата да потпадне под јурисдикција на Римскиот епископ. *Ibid.*, 520–521.

Фактот што царот Јустинијан по 84 години од Халкидонскиот собор основал автокефална архиепископија Прва Јустинијана без какви да било протести и противења од страна на Цариградските патријарси, укажува дека, знаејќи ги јурисдикциските граници на Цариградската патријаршија (заклучно со границите на Тракија, односно пред градот Драма), имал за цел уредување на црковните работи кај пограничните народи од империјата³². Архиепископијата во своите граници ја вклучувала не само територијата од Југославија, со делови од Романија, Унгарија – сите три области (таканаречен Илирик – од Срем до Солун) и Албанија, туку и западниот дел од денешната Бугарија. Јустинијан со XI Novellae Justinianus ја основал во 535 година, во своето родно место Tauresium (Таурџиум, во близина на Скопје)³³, како Justiniana Prima, правејќи го Justiniana главен град на префекторатот Дакија; архиепископијата не била потчинета на Цариградската патријаршија, туку од почетокот била автокефална, а од 545 година била потчинета на Римската црква со CXXXI Novellae Justinianus³⁴. На почетокот од VII век архиепископијата била поништена заради доселувањето на словенските народи. Сепак, правото за поставување епископи не му припаднало на Цариград, туку на митрополитите од пограничните словенски народи, кои ја искористиле борбата помеѓу Првиот и Вториот Рим за зацврстување на својата независност³⁵. Дури и по Халкидонскиот собор, незначителна била улогата на Цариградската патријаршија во Европскиот дел, освен во областа Тракија, пред границите на градот Драма, бидејќи Илирик ѝ бил потчинет само 40 год., почнувајќи од 732 год., до поделбата на Црквата на Источна и на Западна.

³² На архиепископите од Прва Јустинијана им биле потчинети епископите од целокупната територија на Дакија, Превалеја и Дарданија, и Горна Мизија.

³³ Micheal Mass (ed.), *The Cambridge Companion to the Age of Justinian* (2005), Cambridge: Cambridge University Press, pp. 355–356.

³⁴ S. P. Scott, *The Civil Law* (1932), XVII, Cincinnati, The Enacmrnts of Justinian, The Novels, CXXXI, Concerning Ecclesiastical Titles and Privileges, and Various Other Matters: Chapter III, Concerning the Archbishop of the First Justinian.

³⁵ Така, митрополијата од Филипи, за Словените ја основала Величката епископија, и епископијата за племето Смолени, Солунска митрополија ја основала епископијата Сервија и митрополијата Другу за племето Друговити, Лариската митрополија ја основала епископијата Езеро и Радовиште за Словените во Грција – Тесалија и Епир, бидејќи сите гореспомнати митрополиии не влегувале во опфатот од Цариградската патријаршија. Сергије Троицки, *op. cit.*

Поразот на Византија (падот на Константинопол [Цариград] во 1204 год. од IV крстоносна војна, и прогонството во Никеја сè до 1261 год.), Османлиското владеење од почетокот на втората половина од XV век, ја забрзале политичката дегенерација на Цариградската патријаршија.

Првпат, западните крстоносци во 1204 год. поставиле латински патријарх,³⁶ и вторпат, користејќи ги нападите од Османлиите, Цариградскиот патријарх бил принудуван да влезе во Флорентинската унија (1439 – 1445 год.), да се потчини на Римскиот папа.

Желбата на Цариградската патријаршија (ЦП) за остварување доминантна улога (носител на целокупната сувереност за решавање на сите административни, управни и судски постапки – дисциплинско–парнични) во желбата за администрирање со Вселенската Црква, сè повеќе ѝ донесувало непријатности. Паралелно со нејзиното релативизирање, таа сè повеќе се обидувала да ја зацврсти употребата на титулирањето „Вселенска патријаршија“, при што кон крајот на XIX и почетокот на XX век кулминирала ужасната модернистичка теорија, којашто е спротивна на основите, како од канонското, така и од Боженственото право. Со ослабувањето на Османлиската империја, различните делови од регионите што биле под нејзино владеење, постепено формирале свои држави, а паралелно започнале иницијативи за осамостојување на Православните Цркви, коишто биле под директно влијание на Цариградската патријаршија. Патријархот Мелетиј Метаксакис, пак, антиципирајќи ги идните политички промени на границите на Османлиската империја, а и на дегенирањето на јурисдикцијата на ЦП, почнал да ја воведува новоизмислената теорија за потчинување на целата диаспора кон ЦП. Како што државите се ослободувале од империјата, така настанувале новоформирани Цркви; овие цркви, во почетокот независноста ја прогласувале без универзално или консензуално одобрување од сите ППЦ, дури истите не биле признати подолго време и од ЦП, но во текот на следните децении нивната независност настанувала откако Цариградската патријаршија го давала својот благослов. Стапката на

³⁶ Јевсевије Поповић, *op. cit.*, 526.

основање нови автокефални (самоглави) цркви започнала да се зголемува во XIX век, особено со независноста на Грција. Независноста на новоформираните Цркви, Мелетиј го дозволувал на сметка на имплементирањето на новоизмислената теорија за јурисдикција врз диаспората; тој, односно ЦП, освен што добивале финасиска стабилност за функционирањето, исто така, новоформираните Цркви ветувале дека ако им биде признат статусот автокефалност, тие ќе се однесуваат компензаторски за остварување на идејата на Цариградскиот патријарх за завладување со диаспората. Мелетиј Метаксакис формулирал совршено поинаква доктрина, којашто порано не била позната во Источната Црква, дека Цариградскиот патријарх, всушност е „Вселенски патријарх“, и тоа „вселенски“ не само титуларно, туку дека тој поседува вселенска јурисдикција (администрација) над целата православна диаспора.

Во 1833 година, Црквата на Грција ја прогласила својата автокефалија, која подоцна била призната од страна на Цариградската патријаршија во 1850 година. Во 1865 година, Романската Православна Црква, и покрај протестите на Цариградската патријаршија, ја прогласила својата независност, којашто ѝ е призната во 1885 година. Една година пред Грчката автокефалија била самопрогласена СПЦ, којашто, пак, била наречена автокефална од локалната секуларна влада, а Цариградската патријаршија одбивала да ја признае до 1879 год. Во 1860 година Бугарите *de facto* се отцепиле од Големата Црква, и во 1870 год. Бугарската црква била политички призната како автономна под името Бугарска егзархија со Султански ферман, иако до 1945 год. таа официјално не била призната од Цариградската патријаршија. Во 1922 година, Албанската православна црква ја прогласи својата автокефалност, којашто ѝ била призната во 1937 год³⁷.

Покрај овие цркви, во рамките на унилатералната надлежност на Цариградската патријаршија, неколку Православни Цркви од спорните области биле признати како автокефални или автономни, вклучувајќи ја и Финската Православна Црква и Естонската Православна Црква во 1923 година, Полската Православна Црква во

³⁷ Wikipedia: Ecumenical Patriarchate of Constantinople.

1924 година, Чешката и Словачката Православна Црква во 1998 год. Поголемиот дел од овие спорови се резултат на проширувањето на Руската империја, што често вклучувало потчинување на Православните Цркви во освоените земји до Московската патријаршија. Поради тоа, Московската патријаршија често ја оспорува улогата на Цариградскиот патријарх како главен административно–духовен претстоител, наведувајќи дека таа претставува бројно најголема православна заедница.

Сите стекнати права за автокефалност на наброените цркви директно се компатибилни со црковното право и со каноните на Православната Црква. Според Никодим Милаш: „Основањето на разните црковни области припаѓа на заемнозависноста на црковната и на државната власт³⁸. Посебно главна улога има учеството на државната власт, и разлогот произлегува од тоа што каноните (17 правило од Халкидонски собор; 38 правило од Трулскиот собор) изрично налагаат, дека при уредувањето на црковните области мора да се усогласи со меродавното политичко уредување на државата; и друго, тоа што помеѓу Црквата и државата мора да постои тесна поврзаност, од фактот што, преку учеството на државните власти, Црквата добива цврста гаранција дека нејзиното надворешно устројство ќе биде потполно зачувано (Милаш овде го посочува и 93 правило од Осмиот помесен собор), и дека нејзините права ќе бидат обезбедени од сечие самоволие³⁹.”

Како што погоре напомниме, Цариградските патријарси во текот на долгогодишната историја, во поглед на првенствувањето, настојувале да си придобат прерогативи. Наспроти сите употребени средства на Римските епископи за да го спречат таквото однесување, Цариградските патријарси го задржале титулирањето „вселенски”. Тие во текот на историскиот процес, користејќи го како главен

³⁸ На пример, 374 год. Ерменскиот крал Пап прогласил автокефалност на Ерменската Црква; 535 год. Византискиот цар Јустинијан прогласил автокефалност на Јустинијана Прва; 1185 год. Бугарските цареви Петар и Асен прогласиле автокефалност на Бугарската Црква; 1833 год. кралот Отон прогласил автокефалност на Грчката Црква; 1865 год. за време на кнезот Куза прогласена е автокефалност на Романската Црква; 1871 год. врз основа на султански ферман е прогласена Бугарската Црква за автокефална; 1924 год. прогласена е автокефалност на Полската Црква. Бранко Цисарж, *op. cit.*, 99.

³⁹ Никодим Милаш, *op. cit.*, 318.

аргумент 28 правило од Халкидонскиот собор, воспоставиле јурисдикциски примат – којшто вклучува никогаш, од никого недоделени права, како што се: права во поглед на диаспората, правата на примање апелации од други Помесни Цркви, право унилатерално да даваат автокефалност.

РПЦ иако се противи на самододелениот статус на Цариградската патријашаја, сепак ниту тие не ја отфрлија борбата за примат во Православието, туку напротив го прифатија предизвикот без преседан. Во таквиот потфат, исто така, и тие покажуваат исклучителна нетолеранција кон секого што не се согласува со целите и со средствата за воспоставување нов модел, чијшто главен предмет е автокефалност базирана врз принципот „територијалност над државност“ во Православната Црква. Модел којшто им го обезбедува владеењето во Украина, Белорусија, Молдавија, Финска, Естонија. Рускиот модел се однесува на главниот принцип дека автокефалноста се базира врз територијален, наместо врз државен принцип, спротивно од канонските одредби, и спротивно долговековниот супстрат на црковното право. Територијалниот принцип што го наметнува РПЦ е средство за остварување чисто политички планови (гордость житейская). Тоа, всушност, претставува делумен „метаксизам“ – желба за владеење над замислена јурисдикција што опфаќа територии од суверени држави, односно делови од поранешна империја. РПЦ во Украина својот модел го имплементира со помош на репресија, така што, зацврстувањето на својата власт таму, во голема мера, се потпира и врз пропагандата. РПЦ својот концепт во пракса го реализира преку начин на управување пресликан од државата, па така, таа има свој оддел за надворешни работи, од каде што креира и води политика и настојува да го организира раководењето на сите ППЦ. Одделот за надворешни работи на РПЦ (ОВЦС) е устроен за дејствување ширум светот. Главно се потпираат врз моќта на Руската држава, но и врз сè поголемата моќ на Руската Црква, коишто имаат за цел преку пропаганда и преку директна финасиска помош да влијаат врз ставовите на ППЦ (како што неодамна беше објавено дека Руската држава

и Руската Црква, на СПЦ за доизградба на храмот Свети Сава, ѝ доделиле 30 милиони евра⁴⁰).

Целта за формирање поинаков административен модел на црковно устројство со еден вселенски центар во Москва, како што во историјата бил Цариград (Константинопол), во поново време е очигледно развиван од страна на РПЦ. Своевремено помеѓу нив настана еден вид шизма (почетно несослужување), почеток, којшто го постави смелата Руска рака, којашто, пак, бара превласт и доминација во Православната Црква. Меѓутоа, глава на Црквата е Христос, а секое тежнење за власт е спротивно на Неговото учење. Именувањето на Москва како Трет Рим, веќе ја содржи идејата (желбата за квантитативно зголемување на власта) ео ipso дека Рим е вечен, и во таа смисла е вечен, бидејќи по падот на еден Рим се појавува друг, или подобро да се каже, истиот Рим, но на друго место⁴¹.

РПЦ според своето однесување ја покажува својата неприкосновеност; во своето богослужение РПЦ го актуализира моделот episcopus episcoporum – Рускиот патријарх е дочекуван во полно одејание од мноштво епископи. РПЦ има огромна желба да биде *supremus* (= врховна власт, неограничена власт) во Православието. Токму затоа ѝ е такво однесувањето во Украина, бидејќи ја смета за свој доминион, врз когашто има свое суверенство, врз когашто остварува власт. Значи, Украина ја смета за обична област (регион, а не држава) со којашто управува, своја колонија, на којашто, пак, за некаква утеха, ѝ е доделена некаква самоуправа (широка автономија). Во своето управување УПЦ–МП има свој Синод, којшто самостојно донесува свои локални закони, само што Рускиот патријарх им поставува

⁴⁰ Аудио запис од преосветениот епископ Рамезијански г. Стефан, настојател на храмот Свети Сава во Белград. Види: <http://www.slovoljubve.com/cir/Newsview.asp?ID=18152>

Исто така, види и:

https://www.slobodnaevropa.org.cdn.ampproject.org/v/s/www.slobodnaevropa.org/amp/29838267.html?amp_js_v=a2&gsa=1&usqp=mq331AQCCAЕ%3D#referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com&tf=From%20%251%24s&share=https%3A%2F%2Fwww.slobodnaevropa.org%2Fa%2F29838267.html

⁴¹ Така, сумирајќи го она што е кажано, можеме да заклучиме дека идејата за сукцесија на Москва во Нов Рим, ја вклучува идејата дека Руската Црква ја чисти Православната вера, дека Русија е Православна автократска држава, и дека политичкиот центар на Православниот свет е Москва.

претстоители, и има право на вето против донесените закони, како и право на судење доколку законите не се компатибилни со Уставот на РПЦ. Практично, УПЦ–МП може да ужива полноправно членство, слично како што потчинетите нации имаат ограничени права во Комонвелтот; истиот модалитет го применува и РПЦ, којашто Црквите на посебните народи, во посебните држави, себеси си ги потчинува, под изговор сличен на Комонвелтот од нациите – еден вид политичка заедница основана заради „општо“ добро. Во таква поставеност и подреденост, Црквите во другите држави (Украина, Белорусија, Молдавија...) мораат да го признаат Рускиот патријарх како свој монарх, како свој суверен. Притоа, монархот не е прифатен како симбол на слободно здружување (како во примерот со Комонвелтот) на независни Цркви, туку (Рускиот патријарх) како таков ги ужива врховните права во УПЦ–МП⁴². Која суверена држава би се согласила на една ваква лудост!? Кој суверен (Претседател или Премиер на држава) би се согласил да оддава непротоколарна почит на странски црковен великодостојник!? РПЦ (како и СПЦ) се главни креатори на ваквиот модалитет (ројализам, односно монархизам) во Православната Црква. Главните карактеристики на статусот што го нудат на Црквите во своите соседни држави се – тие да бидат доминиони, со непотполна законодавна независност – да имаат сопствен Синод со ограничени права. Доминионите (УПЦ и МПЦ–ОА) според замислениот модалитет на РПЦ (и на СПЦ), би имале делумно извршна власт (во работата на Синодот), без да имаат свој Помесен архијерејски собор (или Црковно народен собор), така што секое право или секој закон, како потчинети

⁴² Сепак, во „Изјавата на Синодот на УПЦ–Московски Патријархат (УПЦ–МП) за состојбата во украинското и во православието во целиот свет“ (од 3.4.2019 год., објавена на официјалниот сајт на РПЦ), тврдат дека: „Според историско–канонското предание на Црквата, автокефалноста се доделува само на една Црква во одредена држава, а не на кој било дел што се одвојува од Црковното тело.“ Во ред, канонски точна изјава, но УПЦ–МП ја нема полнотата на автокефалноста за да се самонарече Црква во одредена држава. Сепак, ваквата изјава на „претстоителот“ од „УПЦ“–МП ѝ дава право на Украина да има своја Црква, како суверена држава, но нивната заблуда е во тоа што тие не ја остваруваат таквата можност – „една држава да има една Православна Црква.“ Проблемот е, прво, кој доделува? И, второ, дали некогаш во постоењето на светот (во вакви услови на заблудена јерархија којашто мисли дека делумната е стварна автокефалност), Украина ќе може да добие автокефална Црква? Согласно ваквата изјава („една Црква во една држава“) од „претстоителот“ од „УПЦ“–МП, тој треба, исто така, да се уважи и да побара автокефалност од РПЦ, со оглед на тоа дека барањата на Украинската држава, и на Украинскиот народ, се сè поинтезивни. (*наводниците се употребени поради парадоксалноста од два Московски патријархата и во Русија и во Украина)

доминиони, мора директно да го проверуваат со ставовите на суверенот (Рускиот или Српскиот патријарх) или да се усогласи со Уставите на главните Цркви во Москва или во Белград. Притоа, УПЦ или МПЦ–ОА би имале некаков карактер (облик) на надворешни меѓуцрковни односи, што се однесува на сослужувањето и на посетата на други ППЦ, но важно е третманот на внатрашната политика (одлуките од Помесните собори во Москва или Архијерејските собори во Белград) да биде единствен за целата јурисдикција на РПЦ (Украина, Белорусија, Естонија, Молдавија ...) или на СПЦ (Македонија, Црна Гора, или Хрватска, којашто би можела да биде со доминантно православно население, доколку условот за православно не е српството). Симптоматично е што Синодот на РПЦ се управува од членови – таканаречени претстоители на широко–автономни, автономни, егзархатски области, а членуваат незначителен број епархиски архијереи на РПЦ, како што е релевантниот лик на митрополитот Крутички и Колменски г. Јувеналиј, кој, во името на Рускиот патријарх, управува со епархијата во Москва.

Од друга страна, пак, што се однесува до приматот (првенствувањето), правилното поимање на Преданието, за честа на првиот епископ (претстоителот), е дека тој мора да претставува „προκαθημένη τῆς ἀγάπης⁴³, коешто значи не само дека 'некој стои на чело', туку и дека тој 'се одликува со љубов'"; тоа, пак, апелира дека оној што е прв меѓу епископите (primus inter pares или πρῶτος μεταξύ ἱσῶν), пред сè првенствува (претседателствува) во љубовта спрема останатите; од каде што, пак, произлегува уште поголемиот углед кон првиот според ранг (којшто е изменлива [еднаш променета со 3 правило од II ВС] листа [диптих] составена [36 правило од Трулскиот собор] според честа на претстоителите на Помесните Цркви). Спротивно, пак, вон–преданиска пракса е секаков обид за воведување каков било епископ над епископите (episcopus episcoporum), каков било модел на самододелување прерогативи за врховни епископски права на еден од епископите. Заземањето на најпочесни места е невралгичната точка од каде што започнува понатамошниот развој на „сложеноста“ на црковната јерахија надвор од Помесната Црква, во претстојувањето

⁴³ Јевсевије Поповић, *Опћа Црквена Историја – са црквеностатистичким додатокот, књига I – (до 1054.)* (1912), са немачког превео Ѓакон д–р Мојсије Стојков, Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија, стр. 295.

при помеѓусебното сослужување на ППЦ; но, пред сè, компликациите настануваат кај кого ќе бидат деволуционите права за приматот во Православната Црква. Колку и парадоксално да звучи сложеноста на проблемот што произлегува од епископот претстоител на една Помесна Црква, кога настојува истиот модел на претстоителство да го преслика таму каде што нема кој да му ја даде таквата власт, со оглед на тоа дека Вселенските собори не служат за такво нешто; самата Вселенска Црква нема своја територија, нема свој народ, оттука нема своја администрација.

Јерарсите во историјата, и посебно во поново време, станаа нетолерантни, најпрво во однос на Православието во диаспората, потоа станаа уште повеќе нетолерантни во однос на областите од други Помесни Цркви, каде што не им е даден јурисдикциски примат. Пленипотенцијата (желбата за апсолутна власт и неограничена моќ) е нов феномен, современо искушение за јерарсите, оние кои сакаат да ја искористат Црквата како инструмент за своите политички и пан-православни планови, да ја истакнат својата преваленција (преовладување или предоминантност) во Православието (а можеби и во функција на оној што би првенствувал во екуменските дијалози); тоа во последните децении се развива како доктринарен конфликт меѓу руското и грчкото поимање за првенството. Самоволното доделување прерогативи т.н. κηδεμονία πάντων (старателство врз сите), пирамидална еклисиологија, односно пирамидално устројство, иако експлицитно е забрането со 2 правило од II ВС: „Епископите да не навлегуваат преку своите дијецези, во Црквите надвор од нивните граници“. Самото правило го симболизира неделивото единство меѓу сите кои имаат еднаква власт. Токму такво единство меѓу епископите, и нивното заедничко функционирање, го одржува единството на целата Црква според начелото: „Episcopatus unus est cuius a singulis pars tenetur (епископатот е еден, во којшто поединците [епископи] целосно [солидарно] учествуваат)⁴⁴.

Значи, на различните нивоа од црковното постоење, историското формирање на приматот има различна природа и различни извори. Нивоата се: 1) епископ (епархија), 2) автокефална

⁴⁴ Ibid., 321.

помесна Црква, и 3) Вселенска Црква. Проблемот настанува кај последното ниво. Кај првите две нивоа на организирање познат е изворот на даденото право за првенствување. Границата на Црквата е епархијата, и таа се поклопува со харизматската личност на епископот, со „евхаристиското собрание во секоја локална Црква под претстоителство на епископот ја пројавува Црквата Божја во целата нејзина полнота“⁴⁵. Меѓутоа, харизматската личност меѓусебно мора да ја препознаат и збирот на волјите⁴⁶ на сите⁴⁷ епископи, бидејќи само на тој начин, може да се примени 34 апостолско правило „за самоуправување на црквите од секој народ преку соборот на своите епископи“. Разгледувајќи ја проблематиката, дека првенството на секој од тие три степени има различна природа, и соодветно, има различни извори. Што е извор на првенството на епископот во епархиите? Апостолското преемство – епископот е преемник на апостолите, тој ја добил својата власт преку ракополагање преку преемството од светите апостоли. Кој е изворот на власта на првиот епископ во Помесната Црква? Неговиот избор за Претстоител на Помесната Црква на Соборот на епископи – тој е глава на Помесната Црква, не затоа што е наследник на апостолите, бидејќи и сите други епископи се преемници на апостолите, туку затоа што епископите го избрале и му ги довериле почестите, и оттука произлегува изворот и природата на служењето на Претстоителот. Како што народот ја прифаќа харизматската личност од епископот, исто така, предуслов за

⁴⁵ Николај Афанасјев, 386.

⁴⁶ Јован Зонара, толкувајќи го 2 правило од II Вселенски Собор (BC), укажува дека според ова правило, како и во другите правила (14 апостолско, 6 и 7 правило од I BC), епископите не смеат да ја прошируваат својата власт над друга митрополија, туку во секоја земја треба да управува областниот собор.

⁴⁷ Значи, изворот на приматот на ниво на автокефална Црква е изборот на првенствувачкиот епископ од страна на Соборот на епископите, како почесна – неуправна функција (на целата територија од јурисдикцијата на Помесната Црква, освен со сите права на епископ во престолниот град од државата). Власта на Претстоителот во автокефалната помесна Црква се разликува од власта на епископот во неговата епархија – тоа е честа како прв меѓу еднаквите епископи. Тој го исполнува своето служење на првенство во согласност со општоцрковното канонско Предание, коешто е изразено во 34 Апостолско правило: „Епископите од секој народ треба да го знааат првиот меѓу нив, и да го сметаат како глава, и ништо непотребно да не прават без неговото мислење, туку секој нека го прави само она што се однесува на неговата епархија, и подрачните места од епархијата. Но, ниту оној (првиот по чест епископ) нека не прави ништо без знаење, и без мислење од останатите епископи.“

постоење претстоител на Помесна Црква е согласност од збирот на волјите од епископите, кои мора да ја прифатат неговата харизматска личност, односно епископите мора да го препознаат првиот меѓу нив. Тоа се елементите што ја формираат Помесната Црква, којашто мора да биде сфатена како универзална стварност, на којашто сите епископи се придржуваат. Власта на секој епископ не е условена од ништо. Епископите претставуваат извор на соборна волја, којашто во себе содржи правна норма (нивната волја е извор за создавање соборно-нормативен правен акт – Устав), којшто понатаму, се однесува и на соборно ограничување на епископските делувања, коишто имаат правни дејства.

Овластувањата на претстоителот на автокефалната Помесна Црква ги одредува Соборот составен од сите епископи, и се утврдуваат со Уставот; на тој начин, претстоителот нема индивидуална власт во автокефалната Црква, туку со неа управува соборно (пленарно) – во соработка со другите епископи; тој поседува првенство по чест (*πρεσβεΐα της τιμής*), но никаква друга власт над другите (3 правило II BC) или *prioris honoris partes* (*primatum honoris*).

Меѓутоа, освен харизматските личности на епископите и на престоителот на Помесната Црква, што друго ги определува (ги формира) границите на Помесната Црква? Место за соборите отсекогаш бил главниот град на политичките провинции, коишто формирале митрополитска област, но и главниот град од збирот на сите политички провинции во политички главната префектура, и таму се разгледувале нужностите на Помесната Црква; нужностите (интерестите и потребите) од секоја провинција (епархија) се претставувале на провинциските собори од секој епископ, под претстоителство на епископот од главниот град (почесен митрополит на областа, кој немал управна функција врз другите епископи); така, провинциите имале свои градови-центри, митрополии според политичката распределба на границите. Неколку вакви митрополии формирале, во границите од една политичка област; некои од епископите и митрополитот членувале и на Соборот од Помесната Црква во главниот град од главната политичка префектура (секоја префектура содржела неколку диоцези, а секоја диоцеза во себе вклучувала

неколку епархии), на чие чело бил поставуван митрополитот на главниот град.

Главен индикатор, врз којшто се мултиплицираат длабоките несогласувања и превирања во Православната Црква, е поимањето на границите на Црквата; тој показател ја доведе Православната Црква до сериозна криза во меѓусебните односи. Потребно е општо да се прифати принципот на политичките граници, како помалку конфликтен во однос на територијалниот (империјалистичкиот) принцип. Овој принцип е доминантен во сфаќањето на Москва (Украина, Белорусија, Молдавија...), и на Белград (имаат желба за власт во Македонија, немајќи Српски народ таму, но ништо друго реално не остваруваат, па во Босна, Хрватска, Црна Гора, и на делови од Романија, па дури можноста некогаш да завладеат со непостоечката Буковинско–далматинска митрополија). Затоа, нужно е да се прифатат политичките граници при формирањето на нова Помесна Црква. Спротивно, доколку се прифати територијалниот принцип, помесната Црква со центар што е над политичките граници од својата држава, со опфат над неколку суверени држави, ќе создаде голем степен на контроверзност (меѓународна конфликтност), и спротивност на канонските начела, при што, ќе го продлабочи тековниот раскол во Православната Црква.

Во Православната Црква нема безбожно учење за нечија лична непогрешливост (инфалибилизам), бидејќи непогрешливоста ѝ припаѓа само на целокупната соборна свест на Црквата како целина, (свест) којашто својот надворешен израз го наоѓала во Вселенските собори. Соборната свест од Вселенската Црква постои, но не како административен систем од каде што се управуваат федералните цркви, бидејќи универзалната Црква е единствен жив организам, којшто ѝ служи за корекција на совеста (догматското учење и канонската дисциплина) на целосно независни едни од други Цркви, но не како федерација управувана од еден центар (на црковна супрематија), меѓусебно независен збир од посебни Цркви. Неизбежна е паралелата помеѓу главните одредби од меѓународното право и нормирањето што помеѓусебе го применуваат Помесните Цркви, во однос на почитувањето на државните граници.

Канонска облигација е моделот (8 правило од III BC) од Кипарската автокефалност да се применува и во другите провинции и области коишто имаат посебен народ

Третиот Вселенски Собор, штитејќи го правото на автокефалност на Кипарската Црква, во своето 8 правило одредува: „Претстоителите на светите Цркви на Кипар имаат непопречувана и непринудувана власт, согласно каноните од светите Отци, и согласно стариот обичај, да можат самите да извршуваат хиротонии на најпобожните епископи. А ова, исто така, нека се запази и за другите провинции, и за сите области, така што, ниту еден од богољубивите епископи не смее да зазема друга област, којашто од дамнина и од почетокот не била под негова или под нивни претходници раководена; туку, ако некој зазел, и насилно себеси си потчинил некоја област, нека ја врати, за да не се престапуваат каноните од Отците, ниту под изговор за свештенослужење да не се користи гордоста од световната власт, ниту незабележително и постепено да ја изгубиме онаа слобода што ни ја дарувал со Својата крв Господ наш Исус Христос, Ослободителот на сите луѓе.”

Логиката на црковно–историскиот процес јасно сугерира дека историјата на РПЦ не е исклучок во овој поглед. Проблемите што Кипарската Црква ги имала од Антиохиската Црква се преликани и во односите помеѓу УПЦ и РПЦ; како што Антиохиската Црква имала постојани претензии кон Кипарската Црква, исто така, РПЦ ја потчинила, и не сака да ја ослободи, УПЦ (сличен е моделот во однос на СПЦ и МПЦ–ОА). Споредбата е адекватна. Повод за антиохиската претензија била државното устројство на Византиската империја, според којашто, граѓанскиот началник на Кипар бил потчинет на антиохискиот началник; проблемот се однесува на Црква внатре во империјата. Руската империја повеќе не постои, не постои ниту СССР (не постои ниту Кралството СХС, а ниту Југославија), а постои суверена држава Украина (како и суверена држава Р.С. Македонија), чии што народ(и) и државна(и) власт(и) бара(ат) автокефална Црква. Сепак, споредбата е неадекватна, и тоа во корист на Украина (како и на Р.С. Македонија), бидејќи Кипарската Црква, со 8 правило од III BC добила автокефалност, иако Кипар бил Антиохијски префекторат во

границите на Византиската империја, а Украина е суверена држава (исто како што и Р.С. Македонија е суверена).

Сумирајќи го она што е кажано, можеме да заклучиме дека идејата за сукцесија на Најновиот Рим, борбата за супрематија во Православната Црква, ќе продуцира нерешливи импликации; степенот на контроверзност што ќе настане при детерминирањето на ППЦ во репозиционирањето (прегрупирање во грчко–руските предводници) на претстојниот раскол, ќе предизвика задолжително „вградување” во една од групите, како „единствената еклисиолошка стварност”, а останатите ќе се прогласат дека се надвор од Црквата – оние „автономните” што сакаат да ја официјализираат својата автокефалност. Ова вкрстено „воплотување” – на официјални, коишто наводно не се во шизма, и оние неофицијалните, коишто наводно се во шизма; овие репозиционирања помеѓу ППЦ, овозможуваат да се извршат внатрешни борби за супрематија во Православието (преку наводно утилитизирање) промената да се случи. Наместо просто Црквата да дозволи таа да се развива преку диверзифицирање на секоја волја од народот во автокефална Црква, при што, на тој начин, Православната Црква ќе се самонадмине во предизвикувањето интра–шизматичност, таа дејствува спротивно одредбите од 17 правило од Халкидонскиот собор. Правилото наредува: „При распоредот на црковните области да се следи политичката распределба на државите.” Исто така, оваа наредба ја повторил Трулскиот собор со 38 правило. Така што, ова правило станало канонско начело, коешто Црквата го следела од самиот свој почеток, и било беспоговорно извршувано. Овие два Собора само му дале законски израз на тоа правило.

Од самиот свој почеток Црквата ја започнала политичката поделба за да се избегнат конфликтите помеѓу народите и помеѓу државите, каде што иницијатор за конфликтите помеѓу државите е Црквата. Така, за да се избегнат конфликтите што би ги предизвикала Црквата, древната Црква имала свој прост модел на развој. Така, најопширните области носат насловување: Црквите во Азија (1 Кор 16, 19), помалите области се нарекувале провинции, како Македонската Црква (2 Кор 8, 1), а уште помалите области (Цркви) – според името од главните градови во провинциите, како: Солунската (1 Сол 1, 1),

Ефеската (Отк 2, 1), итн. Секоја од овие Цркви имала своја посебна управа. Свети апостол Павле им се обраќа на пастирите од Ефеската Црква, велејќи им да се грижат за Црквата од таа област (Дела 20, 17–35). Истото го направил и со Црквата во Ахаја, обраќајќи им се на христијаните од Коринт, којшто за главен град го имал Ахаја (1 Кор 1, 2; 2 Кор 1, 1), или Црквата во Смирна (Отк 2, 8)⁴⁸ – секогаш „црквите се определувале според тоа како се нарекувал народот, и како им давал називи според географската положба.⁴⁹”

Континуирани обиди за уништување на Охридската Архиепископија

Освен автокефалната Црква на Кипар, предводена од архиепископ, уште од времето на царот Јустинијан постоела и автокефалната Црква Нова Јустинијана, чиј претстојател, исто така, бил титулиран како архиепископ, а подоцна Охридската архиепископија е сукцесивно поврзана со неа (како нејзин наследник)⁵⁰.

Автокефалијата на Охридската архиепископија останала почитувана за време на периодите од Византиската, Бугарската, Српската и Отоманската власт. Таа продолжила да постои сè до 1767 год., кога била укината со декретот на Султанот, на барање од

⁴⁸ Никодим Милаш, *op. cit.*, 322.

⁴⁹ Бранко Цисарж, *op. cit.*, 96.

⁵⁰ Така, во времето на Бугарскиот цар Симеон, наследникот на крстителот на Бугарите – царот Борис, Бугарската Црква, во 927 год., добила независност од Цариградската патријаршија, признавајќи ѝ го автокефалниот статус, и давајќи ѝ патријаршиско достоинство. По поразот на Бугарија од страна на императорот Василиј (Бугароубиец), Бугарската црква ја изгубила својата патријаршија. Нејзиниот нов претстоител бил тогашниот Охридски архиепископ, кој бил замислен како наследник на древните архиепископи на Нова Јустинијана. Патријаршијата повторно била обновена во Бугарија, заедно со својата национално–државна преродба во XIII век, кога Цариградскиот патријарх, дал согласност архиепископот на Трново да добие патријаршиска титула. По втор пат, Бугарската црква ја изгуби автокефалијата, откако била завладеана од Отоманската империја. Султанот ја доделува Бугарската црква на патријархот на Цариград, кој во Отоманската империја бил признат како етнарх, и имал права на граѓанска надлежност врз сите субјекти на султанот, коишто биле од Православна вера. Протоиерей Владислав Цыпин, *op. cit.*, 295 и 296–297.

Цариградската патријаршија, и била ставена под надлежност на Цариградскиот патријарх (етнархот на Отоманската империја)⁵¹.

Охридската архиепископија несомнено била автокефална Црква, со целосна внатрешна црковна самоуправа. Но, по Османлиското освојување на целиот Балкан (како и регионите Тесалија, Епир и Пелопонез), како дел од „милет“ системот, таа влегува под супрематската црковна јурисдикција на Цариградската патријаршија⁵².

И СПЦ (Пеќка патријаршија) и Бугарската Православна Црква (БПЦ – Трновска патријаршија) имаат историски претензии за потчинување на Охридската архиепископија. И двете Цркви биле под нејзина јурисдикција, а не произлегуваат од неа, само затоа што со неканонски постапки се осамостоиле, но би можеле да потекнуваат од неа, доколку на канонски начин побарале независност. На МПЦ–ОА не ѝ е потребно признавање на автокефалноста, бидејќи таа е автокефална со сите права, и тука не е потребна дилема, што може да се воочи кристално јасно од каноните, од црковното право и од меѓународното право. Ако дополнително кој било од МПЦ–ОА се впушта во егзибициони преговори (во услови на тотален хаос и ектопичност на Православието, согласно извесната шизма [раскол] на грчко–руски црковно–помесни групирања), таа (МПЦ–ОА) од евентуалните преговори, нема ништо да ефектуира. Напротив, како и секогаш во историјата, ќе биде измамена, ќе претрпи штета, и ќе се покаже како

⁵¹ John Shea, *Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation* (2008), McFarland & Company, p. 173.

⁵² Кога последниот средновековен Српски патријарх починал во 1463 год., немало технички можности за избор на нов, па Охридската архиепископија го положила своето барање врз многу епархии на Српската патријаршија, врз основа на своите стари територијални права од 1019 год., што биле неканонски преземени од Српската автокефалија. До 1520 год., Охридската архиепископија успеала практично да ја стави целата Српска Црква под нејзина јурисдикција, но со интервенција на Мехмед Паша Соколовиќ во 1557 год., таа била обновена и реорганизирана. Во XV век, епархиите од другата страна на Дунав, од војводствата на Влахија и Молдавија, биле под јурисдикција на Архиепископијата. Сепак, ова не траело повеќе од 100 год. Кон почетокот на XVI век, Охридската архиепископија ја прошири својата јурисдикција и над териториите во Јужна Италија, како и во Далмација. Пастирите (јерархијата) на оваа дијецеза била составена од Грци. Кон средината на XVI век, Охридската архиепископија ја изгубила епархијата во Верија, но на почетокот на XVII век, ја стекнала епархијата Драч, од Цариградската патријаршија. Оттогаш, и сè до нејзиното укинување во 1767 год., Архиепископијата ниту изгубила, ниту, пак, стекнала епархии под нејзина јурисдикција. Prinzing Günter, *The autocephalous Byzantine ecclesiastical province of Bulgaria/Ohrid, How independent were its archbishops?*, *Bulgaria mediaevalis*, (2012):3, 355–383.

губитник. Освен тоа, интраконфликтноста (внатре во МПЦ–ОА) ќе зајакне, како и секогаш, при што ќе заживее поделбата на фанариоти и автохтонисти (како и во поновата историја – секогаш тешко проценливите врховистички провокации), што низ историските процеси се случувале меѓу епархиските епископи на Охридската архиепископија.

Во Православната Црква, се застапува „здрав“ конзерватизам, којшто никако не сака да се усогласи со меѓународното право, којшто, поради тоа, креира конфликтни состојби помеѓу Православните народи, во државите коишто имаат претежно Православно население; ваквата појава се манифестира во фактот што првенството на древните катедри настојуваат, долго по падот на политичкото значење на империите, да ги продолжат своите претензии врз државите, коишто, пак, експлицитно се противат нивните Цркви да бидат управувани од поранешните катедри. Освен што е таков случајот со престолите на Источните патријарси, исто така, постои своеглава и безумна тенденција: Москва да го владее Киев, Белград да го владее Охрид итн.

Епископското преемството е иреверзибилно. МПЦ во 1959 год. од СПЦ добила епископско – апостолско преемство, при што таа станала правен наследник на Охридската архиепископија. МПЦ е единствената јерархија којашто настојува да го врати автокефалното постоење на Охридската архиепископија; сите други: СПЦ, БПЦ и ЦП, сакаат да ја потчинат под своја јурисдикција; посебно проектот како и проектот „ПОА“, којшто го руши целокупниот наследен поредок на Охридската архиепископија, до нејзино претопување (врз неа би се применил феноменот на правен трансплантант), или поточно, вградување на еден орган, којшто подоцна ќе стане орган на друго тело, од сосем друг идентитет, во случајот од СПЦ. МПЦ–ОА, пак, настојува проблемот да го решава во рамките на древната Охридска архиепископија. Останатите Помесни Цркви настојуваат континуирано да ја уништат Охридската архиепископија; СПЦ, којашто иницијално настојувала да ја направи автономна, на неа потчината, а БПЦ постојано се прикажува како нејзина „мајка црква“ (притоа, не ѝ ја знаеме крајната цел, во какво уредување ја гледа МПЦ–ОА), парадоксално интегрирајќи ја во својот Устав како нејзин (на Охридската архиепископија) правен наследник. Проектот „ПОА“, пак, е

вештачко создание на СПЦ, којашто се заснова на епископи кои се хиротонисани во Србија, пред Српскиот народ, а со огромни меѓународни и меѓуцрковни притисоци се инсталирани да служат и да го имплементираат Уставот од СПЦ во туѓа држава (Р.С. Македонија).

Меѓутоа, МПЦ во 1959 год. од СПЦ добила епископско – апостолско преемство, притоа таа нема да отстапи од експлицитниот правен принцип *delegata potestas non potest delegari* – делегираната власт не може (понатаму) да биде повторно делегирана. СПЦ во спорот со МПЦ–ОА (најновото име на МПЦ, како правен наследник [*nominatio auctoris*] на Охридската архиепископија) застапува соборливи аргументи (ги руши делузивните претпоставки од нејзините потчинувачи). Бидејќи никако не може да стане збор за субделегација на еднаш доделеното право на МПЦ, покасно тоа право не може да биде субделегирано на проектот „ПОА“. Тоа што СПЦ го делегирала на митрополитот г. Доситеј, со својата Одлука од Архиепископскиот собор од 17.VI.1959 год., како што вели Вељко Ѓуриќ: „Донесена под притисок од државата (заб. што е неспорно нејзиното право, бидејќи кој друг, ако нè државата, оти во нејзините граници таа е *dominium eminense*, и врши директна контрола и распределба – политичка, економска, организациска), и со крајно залагање и вештина на патријархот Герман, мнозинството епископи 'интимно биле против', но со тешко срце се согласиле на компромис"⁵³, сега, на истата таа Одлука, не може да ѝ се изврши субделегација, не може еднаш делегираните права на МПЦ, истите, по 44 год. (во 2003 год.), повторно да ѝ се делегираат на проектот „ПОА“. Самата Одлука, од тогаш, до сега, има значителни правни промени; таа Одлука е *res iudicata*, прашање (веќе) одлучено, и се однесува на донесена конечна Одлука (= пресуда или расудување), и веќе не може да биде предмет на изменување (*time lag* [1959 до 2003 год.] од некој друг Синод или Архиепископски собор на СПЦ). Формирањето на проектот „ПОА“ е класично вршење неправда, негирање на сопствената Одлука од 1959 год. Донесените одлуки од Архиепископскиот собор на СПЦ не смее да се контрадикторни, или да подлежат на ревидирање, не смеат да се спротивставуваат на претходните, туку *res iudicata*, се спречува каква било конфузија врз одлучен предмет, бидејќи настанале многу правни настани, од

⁵³ Д-р Вељко Ѓуриќ, Држава ствара нову неканонску цркву, <http://www.novosti.rs>, 26. децембар 2017.

донесувањето Одлука во 1959, до нејзиното преиначување со формирањето на проектот „ПОА“ во 2003 год. Митрополитот (Македонски и Скопски) г. Доситеј добил должност од управител на автономна црковна област, преку транзиционо лидерство (архипастирство), да ги устрои пастирските иницијативи за промена на статусот на областа, односно да ја развива, устројувајќи транзициона структура, од автономна кон автокефалена, и самиот тој со текот на времето и согласно структурните промени во МПЦ, да стане претстоител на Помесна Црква. Така и се случило, транзиционата структура била устроена, со исполнувањето услови за ракополагање на тројца епархиски архијереи. Тоа било направено легално преку сослужување со претстоителот на СПЦ. На патријархот на СПЦ му било овозможено еднакратно да ја употреби јурисдикцијата над епархиите во Македонија, и тоа со специјална намена за структурирање на Македонскиот епископат, односно кога дошол да создаде услови за формирање епископат (Архијерејски Синод) во Македонија. Стекнатото апостолско преемство, формирањето епископат (Архијерејски Синод) на МПЦ, којшто е носител на суверена власт, ја прават полноправен и рамноправен субјект во црковното право во Вселенската Црква.

МПЦ–ОА од 1959 год., кога добила автономија, до денес, кога изминале 60 години, стекнала преклузија – престанало правото СПЦ да бара остварување некакво право врз нејзината јурисдикција (од МПЦ–ОА), бидејќи поминале сите законски рокови (за тужба против нејзините епископи), односно од страна на СПЦ не било сторено ништо (СПЦ не презела никакви правно–процесни дејства) за да го зачува тоа право што го имала. Всушност, СПЦ има канонски недоволно долга јурисдикција врз една територија, од 1922 до 1941, кога за последен пат имало Српски епископ во Македонија. Затоа не може никој да ѝ ги оспорува правата, и таквата неоспорливост е согласно 17 правило од Халкидонскиот собор, како и 25 правило од Трулскиот собор. Во вакви црковно–правни околности, СПЦ нема што да бара, таа не полага никакво наследно право, бидејќи недоволно долго ја поседувала црковната јурисдикција врз Македонија. Нејзиното право (на СПЦ) е апсолутно застарено, не може да покренува кривична постапка ниту пред Вселенските собори (би било неосновано, заради спротивност со двете

погоре спомнати правила), или да бара некакво извршување на кривична санкција против МПЦ–ОА (или нејзините епископи), заради истекот на двапати подолго време од она коешто е во каноните предвидено за настапување на апсолутна застареност на сецесијата. Заради тоа, на МПЦ–ОА никој не може да ѝ ги оспори правата, секоја тужба би била соборлива, така што, таа ги стекнала сите субјективни и објективни права коишто се дејствителни кон сите трети лица. Таа го стекнала апсолутното право врз стварта (врз правната наследност на јурисдикцијата на Охридската архиепископија), односно таа може слободно да го плодоужива (да го практикува) правото на своина врз архиепископијата. Односно, МПЦ–ОА е неоспорно (несоборливо и неизменливо) автокефална ППЦ. Застареноста на правото на МПЦ–ОА ѝ дава сигурност врз сопственоста на јурисдикцијата, бидејќи сите чинители во евентуален спор, однапред би ги изгубиле правата, како можни оспорувачи на нејзиното право, да бараат од неа некакви обврски по црковно–судски пат. Практично, како СПЦ, така и Цариградската патријаршија, но и идните Вселенски собори, ја изгубиле надлежноста како органи коишто можат да покренуваат судска постапка против МПЦ–ОА, или да извршуваат некаква дисциплинска санкција врз нејзините епископи. Евентуалниот таков судски спор би бил неоснован (канонски нелегитимен), при што секоја изречена пресуда или дисциплинска санкција би била ништовна.

Колку за пример, имател на провинцијална земја би можел да се спротистави со активирање на правниот институт „прескрипција“ (полагање право на застареност, како адекватен правен чинител при стекнување автокефалност), како правен аргумент на имателот против тужителот, којшто го тужел за враќање на земјата, а којашто, тој ја поседува повеќе од дваесет (во граѓанското право) или триесет (во црковното право – спореди: 17 правило од Халкидонскиот собор и 25 правило од Трулскиот собор) години, а тужителот се повикува на застарен предмет, што, пак, не го оспорил во разумен рок. Значи, оној што владее со провинцијална земја (или држава во меѓународното право, односно Црква во црковното право), би можел да се спротистави на барателот, којшто го тужел за враќање на земјата (на владението), ако истиот ја поседувал во континуиран период од дваесет или триесет години. Поседувањето на обвинетиот мора да биде засновано на правна причина (*justa causa*) и стекната

веродостојност (*usucapio*). Првично, прескрипцијата (како право на поседување врз основа на застарени права) бил начин на одбрана против *rei vindicatio* (во случајот *praescriptio = exceptio* или барање исклучок во законот), но во подоцнежниот развој таквото квалификувано владение му дава на сопственикот право да бара обновување на земјиштето доколку го изгубил поседувањето. Така, *praescriptio longi temporis* станал начин на стекнување на имот. Во законот на Јустинијан, двата институти, *usucapio* и *praescriptio longi temporis* биле споени во еден. Новата терминологија била: *usucapio* за подвижни предмети, *praescriptio longi temporis* за недвижности (имотни права). Тука станува збор за застареност на сопственичката тужба. Несомнено (и аксиоматски) со тоа се штити долгорочниот поседник (во случајот МПЦ–ОА), без разлика на каков начин тој дошол до поседување на предметната ствар. Со тоа, тужителот не станува сопственик, и не може да ја побарува предметната ствар од новиот сопственик, доколку го изгуби поседот, но доколку го зачува (само ако во законски рок покренал правно–процесни дејства), во понатамошни постапки, може да стане сопственик. Па, затоа, потребно е постојано да се одбива тужбата на оној што тужи, а оној, пак, кој ја поседува стварта треба да го одржи континуитетот на поседување на стварта до конечната пресуда на апелациски суд (или, пак, меѓународен суд). Значи, оној што ја поседува стварта повеќе од 30 години, не само што има право да ја одбива тужбата, туку има право и да стане сопственик на предметната ствар. Дури, и со *actio in rem*, којашто е легитимна постапка, а којашто, пак, не мора да го известува сопственикот на имотот, туку ги одредува правата на имотот што се убедливи против целиот свет.

Според досегашните анализи на предметната ствар (јурисдикцијата) што легитимно ја поседува МПЦ–ОА во Македонија, се однесува на евикција (*evictio*), повторно враќање на еднаш незаконски одземен имот; поседот врз Охридската архиепископија ѝ бил многукратно на незаконски (неканонски) начин одземен од Цариградската патријаршија, од СПЦ, од БПЦ. Впрочем, незаконски одземената јурисдикција, е стекната со откуп, бидејќи СПЦ ги откупила епархиите во Македонија од ЦП. Од друга страна, пак, продавачот (ЦП) што ја продал стварта (јурисдикцијата врз Македонските епархии), немал легитимна сопственост, бидејќи со ниту еден

Вселенски собор не ѝ е доделена јурисдикцијата врз областите надвор од границите на Тракија (до пред градот Драма), освен што со султанска одлука Цариградскиот патријарх ја добил јурисдикцијата. Така што, на вистинскиот сопственик МПЦ–ОА, конечно, никој не треба да ѝ ги оспорува правата, или дополнително да ѝ доделува некакви права, бидејќи таа легитимно, по канонски пат (повеќе од 60 години ја има јурисдикцијата), ја одзела (си ја вратила назад) поседот на стварта (својата јурисдикција).

Оттука, МПЦ–ОА нема да отстапи од ставот – дека не ѝ е потребно никакво признавање, или дека дополнително треба да стекнува автокефални права, бидејќи таа суштински (видливите плодови на покајанието на Македонскиот народ, којшто догматски не отстапува од Никео–цариградскиот символ на верата) и канонски го поседува тоа својство. Оттаму што, црковниот живот во Македонија е продолжеток или правен наследник (непрекинат континуитет повеќе од 60 години, несметајќи ги годините на духовен вакуум од 1941 [78 год.], откако во Македонија нема надворешен [туѓ] епископ) на некогашната Охридска архиепископија.

МПЦ–ОА нема да ја поколебаат никакви закани, уцени, инсинуации, ниту, пак, офанзивни дипломатски притисоци од обучени црковни–дипломати. Тие, во најмала рака, ја упатуваат кон преговори со СПЦ, чиишто исход е прифаќање на „покраинско ниво“ или таканаречена широка автономија за МПЦ–ОА – доделена од СПЦ, или, пак, „компензаторски томос“ (за сметка на отстапување на: диаспората, ставропигии, вараење свето Миро) од ЦП. Тоа е новоформираната доктрина за управување на јурисдикции надвор од државните граници на РПЦ и на СПЦ. Исто така, МПЦ–ОА ќе го смета за уцена, во обидите да воспостави евхаристиско сослужување со ППЦ, на какво било нивно барање за интегрирање на проектот „ПОА“, бидејќи таа претставува *collegium illicitum* (нелегална странска корпорација, што имплементира туѓи интереси во Македонија).

Проектот „ПОА“ очигледно извршува акциони планови и мерки *argumentum ad captandum benevolentiae*, со цел да ја придобијат лековерноста на наивните слушатели или читатели. Нивното делување е: безобразно, вообразено и несовесно. Нивниот метод е дизајниран за поттикнување емоции (МПЦ–ОА е неблагоприятна, таму не

престојува Светиот Дух), со цел на Македонските верници да им се „разгорат“ емоциите (дека МПЦ–ОА е неканонска, неблагоприятна), за тие да не можат да ги употребат рациото (разумот) и умот, сè со цел „ПОА“ полесно да ги оствари Српските планови во (Р.С.)Македонија. Нивната крајна цел е проста, МПЦ–ОА да биде (внатрешно) дискредитирана меѓу верниците, како и да биде целосно (надворешно) дисквалификувана помеѓу ППЦ. Проектот „ПОА“ е создаден за да го имплементира процесот на акултурација или културна асимилација, при што преку постојано величание на Српската канонична духовност, Српската култура, Српскиот идентитет и јазик, наспроти малцинската (Македонска) култура, којашто при континуиран доминионски контакт со величаната Српска култура, малцинската треба да отпочне да се потсетува (радикална промена на културната или народната меморија) на вредностите од доминантна група (на Душановото царство, коешто е основано во Скопје). Значи, на тој начин, целта е Македонците да го изгубат дистинктивниот етос (карактер на верување или идеалите што ја карактеризираат Македонската заедница).

На крај, да ја завршиме анализата на „Ставот на СПЦ за црковната криза во Украина“, како што почнавме, дека апсолутно подобро е што УПЦ се стекна со линеарно и утилитаристичко доделување автокефалност од страна Цариградскиот патријарх, отколку таа да влезеше во бескрајните и безумни желби за империјалистичкиот модел, односно империјалистичките лавиринти на РПЦ – Московскиот патријархат – (само на нив познати комплексни ограничувања, и непознати за апостолското наследство); самоуправувана црква со право на широка автономија (УПЦ–МП), автономни цркви (Кинеска Православна Црква, Јапонска Православна Црква), самоуправни цркви (Латвиска Православна Црква, Православна Црква во Молдавија, Естонска Православна Црква), егзархати (Белоруска Православна Црква), митрополитски окрузи (Митрополитски округ во Република Казахстан, Средноазијатски Митрополитски округ), митрополии, епархии.

Цариградскиот патријарх, Неговата сесветост г. Вартоломеј, не треба да се повлекува, не треба да изврши дерогација (да ја стави вон сила) врз Одлуката за автокефалност на УПЦ, бидејќи таа, во спротивно, никогаш нема да ја заслужи милоста од РПЦ. Правото ЦП за посредување во услови кога, некој или некоја ППЦ се наоѓа под

нечија репресија, или во немилост од дополнителната неправда поради зацврстувањето на својата власт, таа којашто претседателствува во љубовта (προκαθημένη τῆς ἀγάπης) мора да го обезбедува одржувањето на редот и поредокот во Православието, но не како онаа Помесна Црква којашто ја поседува власта, туку онаа којашто ја има честа, и тоа согласно вториот став од 17 парвило од Халкидонскиот собор: „Оној што, пак, е навреден од својот митрополит, нека се суди кај егзархот на областа (диецезата), или кај Соборот на епископи на областа, или кај Цариградскиот престол, како што порано е речено.”

Усвојување цврст, обврзувачки и неотповиклив став за автокефалноста на МПЦ–ОА

1) МПЦ–ОА е автокефална ППЦ, бидејќи ги исполнува сите услови и сите фактори. Таа многу одамна ги исполнила: „Правното постоење, формалната способност да постои, коишто, пак, ѝ создаваат услови за законски правилно и практично целисходно делување.⁵⁴” Внатрешните услови – материјално–формални за автокефалност: волја на народот, волја на јерахијата, волја на државната власт, како и способноста за автокефално постоење на Црквата – сето тоа се изразува и се исполнува преку изграденоста на материјалниот и на духовниот капацитет на Црквата. Исто така, видлив е и развојот на епископатот до потребниот формален минимум од 13 епископи за независно судење (12 правило од Картагински собор)⁵⁵.

1.1) МПЦ–ОА се стекнала со апостолско преемство од СПЦ. Стекнатото апостолско преемство во 1959 год., формирањето епископат (Архијерејски Синод) на МПЦ, којшто е носител на суверена власт во црковното право,

⁵⁴ Бранко Цисарж, *op. cit.*, 101.

⁵⁵ Каноните и црковната историја сведочат дека единствен законски претставник за добивање автокефалност е композитот од исполнети внатрешни материјално–формални услови, и тоа збирот од волјите на: народот, на јерахијата и на државната власт. Види кај: Бранко Цисарж, *op. cit.*, 102–103.

денес, МПЦ–ОА ја прават полноправен и рамноправен субјект во целокупното црковно право во Вселенската Црква.

- 1.2) Р.С.Македонија е суверена држава. Таа не е предмет, во правна смисла, што е во ничија сопственост (*res nullius*), бидејќи единствено рибите во меѓународните води се ничиј предмет (*res communis*)⁵⁶. 17 правило од Халкидонскиот собор го дефинира правото секоја држава да има своја Црква, бидејќи во правилото се вели: „Распоредот на црковните области нека го следи државниот и граѓанскиот распоред.”
- 1.3) Прескрипција – стекнати права врз основа на застареност; ослободување од јурисдикцијата на СПЦ, врз основа на застареност, бидејќи 60 год. (1959) МПЦ–ОА самостојно се управува, односно Српски епископи не управувале со Македонските епархии од 1941 год. (78 год.). Црковно–правниот институт *usucapio* или *preascripio longi temporis* е одбрана на поседувачот (МПЦ–ОА) на јурисдикцијата врз црковната територија Македонија, наспроти поранешниот сопственик – СПЦ, којшто ги губи правата, бидејќи долго време не покажал никаков правен интерес (тужба кон МПЦ за остварување на права, сè до 2003 год., кога е формиран жалниот проект „ПОА”, којшто е неефективен, и не може да се смета за

⁵⁶ Српската реторика е класична хипокризија и булверизам. Реториката што ја користат ги издава во нивните лоши намери, во нивните поттици, што се однесува на присвојувањето на Македонија (анексија од политичка, но и од црковно–јурисдикциона природа), којашто отсекогаш ја гледале како ничија земја (*terra nullius*), којашто стои на располагање за политичка, или да не даде Господ, за воена агресија. Оваа политичка перцепција за Македонија не е изоставена ниту од Бугарските планови за нејзино присвојување (анексија). Меѓутоа, Македонија историски ја докажала својата посебност, својата вечна борба за независна политичка егзистенција, затоа препорака е до Српските црковни великодостојници (исто како и до Бугарските) дека „ничија земја” единствено се Горња Сига и останатите џебови во реката Дунав, и само нив имаат право да ги гледаат како „ничија земја”, а сите нивни останати екстериоризации треба да бидат љубовни, како кон Србија и кон српскиот народ (а, Бугарите кон Бугарија и кон Бугарскиот народ), така кон сите соседи на Србија и сите соседи на Српскиот народ (а, Бугарија кон сите соседи на Бугарија и сите соседи на Бугарскиот народ). Впрочем, секоја комуникација кон соседните земји, и кон соседните народи, нужно е да биде љубовна; тоа, пак, поради Заповедтта Божја: „Возљуби го својот ближнен како себеси!” (Мт 22, 39).

некакво остварување правен интерес) за одземање на правото од „незаконскиот“ (неканонскиот) поседувач. 25 правило од Трулскиот собор овозможува стекнување на одредено право откако непроменливо поминале 30 год. управување на одредена јурисдикција, а притоа непречено (без покрената тужба) го плодоуживале (го остварувале) правото. Правилото налага: „Секоја епархија (јурисдикција), мора непроменливо да припадне на оние епископи, во чијашто власт се наоѓа, а особено, ако за триесет години непречено ја поседувале, или ја управувале; но, ако е подигната тужба, пред да истекле триесет години, им се допушта на оние кои себеси се сметаат за навредени, поради одземањето на управата на одредена територија, да подигнат за тоа тужба пред соборот.“

2) Проектот „ПОА“ е ништовен:

- експлицитниот правен принцип – делегираната власт не може (понатаму) да биде повторно делегирана (*delegata potestas non potest delegari*). Светиот Архијерејски Собор на СПЦ донесол Одлука за доделување самостојност на МПЦ, при што викарниот епископ на патријархот (г. Доситеј) го интронизирале и му ги делегирале сите права за митрополит на МПЦ во Македонија; СПЦ делегирала права на митрополитот Скопски и Македонски г. Доситеј, така што не може да ги делегира истите права на друг – *time lag* (временски доволно долг интервал помеѓу два поврзани [црковно]правни феномени [како причина и нејзиниот ефект]) во услови кога нивната донесена Одлука целосно е имплементирана, и притоа настанале правни промени во периодот од кога е донесена. Оттука, парадоксална е нејзината промена, во смисла на некаква субделегација на проектот „ПОА“ (на друг митрополит г. Јован Вранишковски);
- проектот „ПОА“ е ништовен според 2 правило од II ВС, како и во другите правила (14 апостолско, 6 и 7 правило од I ВС), коишто укажуваат дека епископите не смеат да ја прошируваат својата власт над друга митрополија, туку

во секоја земја треба да управува областниот собор. Тие се ракоположени во Србија, пред Српскиот народ, испратени да извршуваат туѓ правен авторитет (одлуки од Архијерејскиот собор од СПЦ, како и одредбите на Уставот од СПЦ) – кого Македонскиот народ не го признава; оттука произлегува дека проектот „ПОА“ нема ниту територија, ниту, пак, народ;

- проектот „ПОА“ е надворешно контролирана и инструментализирана, спротивна на постоењето на Охридската архиепископија – МПЦ, иако номинално е вклучена во називот, но не ѝ го овозможуваат нејзиниот краен автокефален развој. Носител на сувереност е народот⁵⁷ (круцијална улога има еманацијата на народната волја [аминот] во Црквата), когашто проектот го нема, и не му ја прифаќа неговата национална (Македонска) определба. Заради фактот што проектот „ПОА“ не поседува територија, ниту, пак, народ, притоа таа не ги поседува ни основните елементи за каква била правна конституција, таа не може да биде носител на Устав (замислена е како незаконодавна институција). Всушност, СПЦ ниту, пак, ѝ дозволува да се развива до суверен конституент, туку проектот „ПОА“ е трајно (неизменливо) замислен како автономна област на суверенот СПЦ. Неговото устројување е статутарно, што значи мора да биде усогласен и потврден од единствената законодавна власт во СПЦ – Архијерејскиот собор, и истиот е подреден на Уставот од СПЦ. Статутот за автономија, како составен дел од Уставот на СПЦ, Македонија не ја смета за држава. Статутот на проектот „ПОА“ не дефинира на кој народ таа припаѓа;
- за да постои принципот на невознемирена јурисдикција на територијата од Црквата, мора да постои збирот на помирени волји на епископите и на народот, на од нив точно дефиниран простор, до каде што е

⁵⁷ Единството на Црквата извира од нејзината мноштеност, без, притоа, да се исклучува еманацијата на волјата на народот, како некаква пониска вредност што се стреми кон повисоката вредност на совршената еманација, којашто, пак, е од полнотата на Едниот.

невознемирена волјата на народот⁵⁸ (слава на Бога во висините, а на земјата мир, меѓу луѓето добра волја – величините имаат право–пропорционална функционалност), оттука на епископите, а оттука и на мирниот живот на Помесната Црква; главен услов за одржување на принципот на невознемиреност на јурисдикцијата е исполнување на условот на ЕДИНСТВОТО НА ЈЕРАРХИЈАТА (17 правило од Картагинскиот собор – „волјата на јерархијата спаѓа во услов за прогласување автокефалност⁵⁹“). Ако, пак, не е исполнет овој услов, тогаш Црквата нема да живее мирно, и нема таа да биде во ЕДНОМИСЛИЕ. Формирањето на проектот „ПОА“ ја вознемири Црквата во Македонија („Бог не е Бог на безредие, туку на мирот“ [1 Кор 14, 33; исто така, види: 1 Пт 4, 10]). Евидентно, МПЦ–ОА го осигурува внатрешното единство на Црква во Македонија. „Етничките разлики во Црквата имаат слично значење како и политичкото начело, и тоа претставува надворешен услов за автокефалност.⁶⁰“

- проектот „ПОА“ е ништовен, и заради одредбата од 8 правило од I Вселенски собор, пропишувајќи дека: „Не смее да постојат два епископи во ист град.“ Паралелното вештачко постоење на „епископите“ од проектот „ПОА“ е *in flagrante delicto* кршење на еклисиолошкиот принцип. Тие се хиротонисани во Србија, и неканонски се поставени во (Р.С.)Македонија – каде што постојат епископи кои имаат апостолско преемство, за кои не е покрената никаква тужба, и кои никогаш не паднале во догматска ерес.

3) Цариградската патријаршија, исто така, е ненадлежна во вакви услови да доделува томос за автокефалност на МПЦ–ОА, бидејќи

⁵⁸ Слободната волја на народот е Божјо начело на создавањето, како вечно даден неприкосновен принцип на човекот, оттука произлегува и основното начело на црковниот живот (види: Рим 8, 21; Гал 2, 4; 5, 13; 1 Кор 10, 29; 2 Кор 3, 17; Јк 1, 25).

⁵⁹ Бранко Цисарж, *op. cit.*, 102.

⁶⁰ „Националното прашање во историјата на Православната Црква често добивало значење како ефикасен општествен фактор, и дека се претворал во силен политички фактор и начело за добивање автокефалност“ – „одете и научете ги сите народи“ (Мт 28, 19). Бранко Цисарж, *op. cit.* 103–105.

МПЦ–ОА de jure ги стекнала правата за автокефалност. МПЦ–ОА може да се обрати кон Цариградската патријаршија како надлежна врз основа на 17 правило од Халкидонскиот собор, каде што се вели: „Кој е навреден од својот митрополит, нека се суди кај Цариградскиот престол, како што е порано речено; оттука, МПЦ–ОА може единствено да предложи Цариградската патријаршија да ја прифати фактичката состојба, и просто, како Црква којашто претседателствува во љубовта (προκαθημένη τῆς ἀγάπης), да пристапи кон општо помирување преку сослужување со МПЦ–ОА, при што, и de facto, на тој начин, ќе ѝ биде „даден“ томос. МПЦ–ОА не треба да бара никаква потврда на својот автокефален статус; не треба Цариградскиот патријарх да го втурнуваме во нов репутационен ризик, бидејќи МПЦ–ОА и бездруго е автокефална, и единствено што може да бара е сослужување. Значи, ЦП ако нема право над диаспората, и ако нема право да применува законодавна власт надвор од сопствената јурисдикција, тогаш таа (ЦП) нема ниту специјално право од аспектот унилатерално да доделува автокефалност.

- 4) Секој поинаков аспект на толкување на „проблемот“ за автокефалноста на МПЦ–ОА е дозволување да нè деградираат. Тоа, исто така, значи дека е флагрантно непочитување на историската волја на Македонскиот народ⁶¹, чиишто пастири сме. Оттука, произлегува дека сите одлуки што МПЦ–ОА (Црковно–народниот Собор или Синодот) ќе ги донесува, мора да ги донесува од аспект на автокефална Црква, којашто е обврзана од претходно утврден принцип (канони и непроменливост на Одлука од претходен Црковно–народен собор, од 1967 год., чиишто декрети [одредби] имаат законска обврска за ирреверзибилна автокефалност), којшто има обврзувачката природа, и од каде што ја црпи легитимноста. Секаква друга „јуриспруденција“ е нелегитимна. Каква била промена на Одлуката за автокефалност од 1967 год. е апсолутно индиспензибилна (= ништовна), во каква било смисла на отстапување на нејзините декларативни обврски (преговарање

⁶¹ Џон Лок (John Locke, англиски физичар, философ, и политички философ) вели: „Народот е носител на сувереноста, кој само привремено ја доверува сувереноста на законодавецот. Во случај да се изневери довербата на народот, тој има право на револуција.”

за статусот на МПЦ–ОА), води кон конвалидација (прифаќање дека МПЦ–ОА – била, и сè уште е во состојба на раскол) – ја засилува автодеструкцијата на МПЦ–ОА. Ниту материјалните, ниту формалните фактори за автокефалност некој може да ѝ ги оспори на МПЦ–ОА, бидејќи волјата којашто ја ствара автокефалноста – има долгогодишна суверена власт во Црквата, па оттука Улпијановата правна аксиома: „Nemo plus juris ad alium transfere potest, quam ipse habet (никој не може да пренесе поголемо право, отколку што самиот го поседува).”

5) МПЦ–ОА под итно мора да иницира Помесен собор, каде што би учествувале Романската Православна Црква, СПЦ и БПЦ, и евентуалното учество на ЦП, каде што, пак, би можела да ги изложи своите предности: (1) за 60 годишната автокефалност; (2) за 78 годишнината од духовниот вакуум, од непостоењето на Српска епископска власт на територијата од Македонија; (3) истакнување на илузорната индоктринација, како политика на изолационизам во однос на МПЦ – ОА, од останатите ППЦ преку проектот „ПОА”; (4) јасно да ѝ се укаже на СПЦ дека не може да ѝ се оствари планот за надоместување на изгубените епархии, кои: а) ги ослободила со Одлуката за автономија на МПЦ од 1959 год., б) одамна ја напуштиле нејзината јурисдикција (од 1941 год.), и в) изгубиле секаква духовна поврзаност со Македонските епархии, поради настанатиот духовен вакуум од 1941 до денес, како и политичкото значење; така што, сега, СПЦ не може да бара да вклучува места, коишто одамна ги изгубила, бидејќи авторитетот на СПЦ не соодветствува со ваквото нејзино однесување за самоиздигнување – ширење компетенции, како и нелегални претензии надвор од своите граници, спротивно на каноните: 35 Ап, 8 правило од III ВС, 17 правило од IV ВС, како и односното 4 правило од I ВС, и круцијалните правила: 17 од Халкидонски собор и 25 од Трулски собор;

- политичкиот поредок на државите мора да стане апсолутен принцип за издигнувањето на Црквите во автокефалност, тогаш кога црковната волја (експлицитно манифестирање на слободната волја на православен народ) за автокефалност се совпаѓа со (или барем не е оддалечено од) волјата на суверенот – државата, во чии граници постои

Црквата, којашто сака да стане автокефална. „Ipso facto е потребно изразување на правото на соодветната волја на уставната држава и нејзината администрација, однесувајќи се кон човековите права. Кога недостасува овој фактор или кога е неправославна држава, потребно е почитување на другата постапка (процедура).”⁶² Според овој принцип, МПЦ–ОА, заедно со УПЦ, треба да предложат укинување на вештачкиот правен институт „автономна Црква”, таму каде што постои мнозински православна волја на суверенот – државата за своја автокефална Црква. „Црквата е обично автономна кога се наоѓа во региони или држави во коишто доминира друга религија или хетеродоксија, и кога нејзините членови во овие региони, или овие држави, претставуваат малцинство.”⁶³

- 6) МПЦ – ОА е во единство со Православната Црква. Црквата е основана од Господ Исус Христос, и таа е една, света, соборна и апостолска. Како една, таа поседува онтолошко единство, коешто, помеѓу другото, се манифестира и во административната помиреност на народот со епископот, како и меѓусебната помиреност на епископите во една држава, што, пак, претставуваат безусловни конститутивни елементи на една автокефална Помесна Црква. Свети Кирил Ерусалимски Црквата ја дефинира како: „Собирање на сите во единство.”⁶⁴ Ова единство, сепак, не означува отсуство на дивергентност; таа, пак, се изразува во народниот идентитет.
- 7) Во постојната црковна легислатива, нема конкретни канони што точно одредуваат каква е оваа канонска моќ и авторитет, коишто би можеле основано да се повикаат на одредбите од каноните за доделување автокефалност⁶⁵. Затоа МПЦ–ОА

⁶² Official Position of the Ecumenical Patriarchate on Autocephaly & Autonomy. Види: <https://orthodoxsynaxis.org/2018/10/09/official-position-of-the-ecumenical-patriarchate-on-autocephaly-autonomy/>

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Cyril of Jerusalem, *Catechetical Lectures*, 18, 23–24.

⁶⁵ Полнотата на црковната власт над целата Црква е дадена, преку апостолското преемство, на епископатот од секој народ; епископатот од Црквата има право да основа

својата автокефалност мора да ја базира врз „општите рецепти“, преку коишто во текот на историјата на сите автокефални ППЦ, откако добиле независни држави, најпрво сецесивно, а дури потоа консензуално им бил ратификуван статусот автокефалност. Анализирајќи ја историјата на ППЦ, евидентно е дека главниот фактор („општ рецепт за автокефалност“) за прогласување автокефалност е формирањето независна држава, како и волјата на народот и на јерархијата за автокефална Црква.

Од друга страна, пак, треба да се знае, доколку некој покрене општа полемика, дека никаква канонска „акривија“ не може да се примени во случајот со МПЦ–ОА, бидејќи доколку денес се примени таквиот принцип, не е можно да постои паства, ниту канонски епископи, на кое било место на земјата, независно од нивното директно или индиректно „канонско“ потекло.

8) Охридската архиепископија мора да остане во перпетуирана форма автокефална:

- неуништлива – таму каде што се варело свето Миро (каде што течела водата на Животот), се вари, и пак и пак, ќе се вари. Евидентно е дека Димитриј Хоматијан отпочнал со варење свето Миро во Охридската архиепископија, и нема причина да не продолжи варењето, сè додека на нејзината територија постојат услови (конституенти – православен народ и клир);
- МПЦ–ОА е нејзин правен наследник (*nominatio auctoris*) и никоја друга ППЦ нема намера да ја направи трајно неприкосновена нејзината власт, туку тие (другите ППЦ) сакаат да ја потчинат;

нови автокефални Цркви, и тој, со тоа право, во текот од историјата се користел, па на таков начин, настанале автокефалиите од: Цариградската Црква (28 правило од Халкидонски собор) и Ерусалимската Црква (36 правило од Трулски собор). Во строга смисла, Вселенските собори не се надлежни за решавање на прашањето за автокефалност на оваа или на онаа Црква, туку само за одредување на општите правила (норми, закони) за начинот на стекнување на самата автокефалност. Црквите: Ерменската (од 374 год.), Јустинијана Прва (од 535 год.) и Грузиската или Иверската (од 556 год.), станале автокефални во периодот од Вселенските собори, но надвор од секоја поврзаност со тие Собори. Сепак никој не барал добиените автокефалности на овие Цркви да бидат санкционирани од Вселенските собори. Бранко Цисарж, *op. cit.*, 98.

- никојму не треба да му го делегираме правото да одлучува за Охридската архиепископија (немаме таков аманет од нашите предци). Во 1767 год. таа е насилно укината (унилатерално, неконсензуално, несоборно [без каков било Помесен собор, ниту, пак, Вселенски собор] е укината на барање од етнархот на Отоманската империја), и во 1922 год. е поделена според воено-политичкиот исход на Балканските војни. МПЦ-ОА настојува да ѝ го врати статусот на дел од (јурисдикцијата) некогашната славна Охридска архиепископија;
- нашиот цврст, обврзувачки и неотповиклив став за автокефалноста на МПЦ-ОА, не треба ниту во најтешки (октроирани) услови да се менува. Дури, под претпоставка, и да не сакаат да сослужуваат со МПЦ-ОА и во следните 100 год., нашата увереност во автокефалноста не треба да биде колеблива.

Нека не биде пророштво, не е ниту интуиција, туку антиципативно наблудувајќи ги повторувачките фрустрации, суети (се молиме да се спречи катастрофата од расколот помеѓу грчките и руските спротивставени групи) поврзани со бескомпромисната борба за приматот во Православието, но евидентно е дека е нарушено едномислието на Православните Цркви. МПЦ-ОА (стварната правна наследничка на Охридската архиепископија) се моли: „За мир во целиот свет, за благосостојба на светите Божји цркви и за соединување на сите“. Сепак, право-пропорционалноста на прозбата е неостварлива, од причини што Господ нема да допушти да се одржи легален Сеправославен (вселенски) собор, сè додека некоја ППЦ има намера неосновано да попречува некоја држава (Р.С.Македонија или Украина) со мнозински православен народ (кој вели: „Господи не одземај Го Светиот Твој Дух од мене“) кој бара автокефалност на својата Црква, и додека нè биде примена како независен член на истиот. Господ нашиот Исус Христос нема да дозволи никој да остане надвор од Него, сè додека народната волја ги извршува добрата на Неговата Црква.

Архимандрит д-р Григориј Настески,
игумен на манастирот Свети Јоаким Осоговски.
Понеделник од Страстната седмица, 2019 лето Господово.